

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

Dawniej
Inżynierowie **A. Ponikowski i E. Ostrowski**

Obecnie
STOŁECZNE TOWARZYSTWO BUDOWLANE I MELJORACYJNE Sp. Akc.

Warszawa, Krakowskie-Przedmieście 7. Tel. 115-02 i 67-06.

DRENOWANIE.

STAWY RYBNE.

OSUSZANIE.

SILY WODNE.

DROGI.

KREDYT MELJORACYJNY.

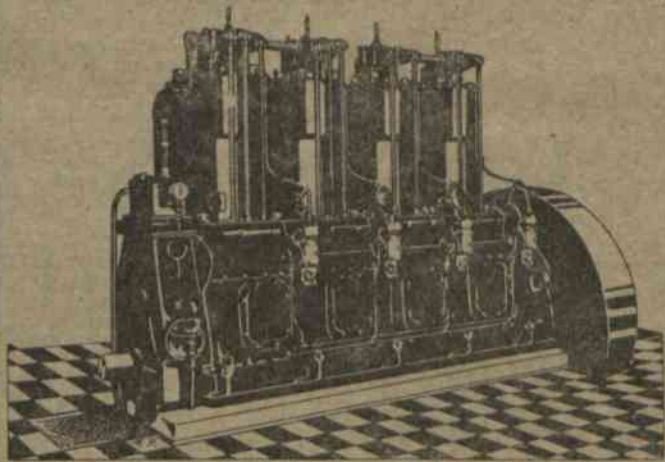
ZAKŁADY MECHANICZNE

„URSUS” S. A.

WARSZAWA, SKIERNIJEWICKA 27-29

Tel. 17C-08, 171-06, 11-84, 312-28, 312-71.

SILNIKI SPALINOWE Diesel'a, pół Diesel'a, dwusuwne: do młynów, elektrowni, fabryk, pomp i t. p.

ARMATURA do pary, gazu i wody; specjalna dla cukrowni.

ODLEWY ŻELIWNE zwykłe, oraz specjalne wysokowartościowe.

ODLEWY Z METALI półszlachetnych: bronz, fosfor-bronz, mosiądz; glin (aluminium), metale łożyskowe różnych gatunków.

SAMOCHODY autobusy i samochody ciężarowe, osobowe.

Cenniki i kosztorysy na żądanie bezpłatnie.

Spłaty długoterminowe.

Oddział w Poznaniu, ul. 27 Grudnia 16, tel. 39-21.

PRZEDSTAWICIELSTWA:

„Lech”—Ignacy Sawicki Lublin, Bernardyńska 9, tel. 80, na woj. Lubelskie.

Inż. M. Kołmakow i L. Łakociński, Luck, Sienkiewicza 14, na woj. Wołyńskie.

Inż. Kaz. Domański, Wilno, Witkomiarska 3, tel. 7-48 na Wileńszczyznę.

Inż. Włodzimierz Kariakin, Białystok, Kilińskiego 16, tel. 3-80, na woj. Białostockie.

Inż. Jerzy Paździor, Katowice, Stawowa 20. II na woj. Śląskie.

Inż. Józef Smolarz, Łódź, Kilińskiego 124, na woj. Łódzkie.

Inż. Kaz. i Bol. Neyman, Lwów, Nabelaka 20, tel. 47-09 na Małopolskę.

W. E. Zieliński, Radom, Lubelska 63, na powiaty: Radomski, Opoczyński, Koński, Piłycki i Kozienicki, woj. Kieleckiego.

Warszawa, 19 sierpnia 1928 r.

BUDUJMY POLSKĄ WIĘŚ OGNIOTRWALĄ.
UDOSKONALONE MASZYNY DO WYROBU

Dachówki cementowej,
Pustaków betonowych,
Cembrowin studziennych,
Słupów, Rur, Płyt
chodnikowych
z piasku i cementu

Betoniarki,
Wozy mieszkalne,
Beczkowozy do
polewania szosy

POLECA

FABRYKA MASZYN

RZEWUSKI i S-ka Sp. Akc.
WARSZAWA, ULICA ORDYNACKA № 7.

Firma egz. od 1909 roku.

Fabryka Tektury Smołowcowej i Asfaltu
Stefan Sorokiewicz i S^{KA}
W WARSZAWIE

Zarząd ul. Ludna 9a m. 7 tel. 69-87 Fabryka ul. Polkowska 7

poleca po cenach konkurencyjnych
Tekturę Smołowcową (Papę dachową). Tekturę Bitu-
miczną (Do izolacji fundamentów). Smołę gazową, prepa-
rowaną. Łepnik (Klebemasa). Karbolineum i t. p.
oraz
Wszelkie roboty dachowe i izolacyjne.

CIEPŁE MIESZKANIE USUNIĘCIE WILGOCI
50⁰/₁₀ oszczędności opału

osiąga się po obsadzeniu **MULTIPLIKATORA OGRZEWANIA**
w piecu patent.

Patent. DRZWIČKI HERMETYCZNE REGENERACYJNE podgrzewające
powietrze, podwyższają temperaturę spalin o 50⁰, nie wysuwają się
z obsady w kaflach.

Patent. NĄSADY DYSZOWE „AERO” stałe, ciche, silnie wzbudzają ciąg
niż obrotowe na niższych kominach od sąsiednich budowli.

Patent. PIECE ŻELAZNE płaszczowe do powolnego palenia.

Patent. PIECE DO SPALANIA ŚMIECI.

Patent. APARATY DEZYNFEKCYJNE stałe przenośne i przewoźne.

Dr. Inż. W. P. Kłobukowski i S-ka z o. o.
Maszyny i urządzenia ogrzewnicze, sanitarne
i do przetworów owocowych

Tel. 15-04. Warszawa Wspólna 71.

Książeczki
Pochodzenia Zwierząt
w cenie zł. **1.20**
dostarcza niezwłocznie
Drukarnia
ZRZESZENIA SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH
Warszawa, ul. Dobra 28. Tel. 301-93.

czas. 13458/10134

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO.

PRENUMERATA KWARTALNA
10 ZŁOTYCH POLSKICH.
NUMER POJEDYNCZY 1 ZŁOTY.

KONTO CZEKOWE POCZT. KASY OSZCZ. № 1520

REDAKCJA I ADMINISTRACJA
WARSZAWA, PLAC NAPOLEONA 7
TELEFONY: 131-92 i 225-50.

Redakcja rękopisów niezwraca.

Ceny ogłoszeń: Całe wolne miejsce na pierwsze stronie okładki 300 zł.; 1/2 — 150 zł. Cała strona poza tekstem 200 zł., 1/2 — 100 zł., 1/4 — 50 zł. W tekście o 50% drożej. Ogłoszenia związków samorz., dostarczone bezpośrednio do administracji, o 25% taniej. Ogłoszenia, nadesłane bez podania wymiaru, drukuje się na 1/4 strony.

Kierownik Redakcji Aleksander Bogusławski.

Komitet Redakcyjny: *Józef Bek, Stefan Boguszewski, Dr. Władysław Dalbor, Wacław Gajewski, Władysław Korsak, Joachim Wołoszynowski.*

ROK X.

WARSZAWA, 19-go SIERPNIA 1928 R.

Nr. 34

TREŚĆ NUMERU 34: Kwestja mieszkaniowa a samorząd powiatowy — *F. Branny*. Ś. p. dr. J. Polak. Powiat Jarocin — *S. Kleinman*. Przegląd orzecznictwa. Dookoła spraw samorządowych. Z życia samorządu. Gmina wiejska i miejska: a) W sprawie rewizji przepisów budżetowych — *Z. Pawlak*. b) Z gmin. Wiadomości gospodarcze. Poradnik. Ogłoszenia.

Każdy Wydział Powiatowy winien pamiętać o przekazywaniu kwot przeznaczonych na cele Powszechnej Wystawy Krajowej na konto w Polskim Banku Komunalnym w Warszawie: „Biuro Zjazdów — Powszechna Wystawa Krajowa” Nr. 580.

Kwestja mieszkaniowa a samorząd powiatowy

Często słyhać narzekania na szerzącą się demoralizację wśród młodzieży, rzadziej zaś mówi się o spustoszeniach, jakich dokonywa gruźlica, której ofiarą padają zarówno dzieci, jak i osoby w sile wieku. Gdzie więc szukać źródeł powyższych niedomagań, jak nie w katastrofalnej nędzy mieszkaniowej, którą odczuwa nie tylko ludność w mieście, ale i na wsi. Zwłaszcza ta ostatnia znajduje się o tyle w gorszym położeniu, że sama nie zdaje sobie sprawy z następstw, jakie pociągają za sobą przebywanie w ciasnej i niehigienicznej izbie, i wskutek nieświadomości nie dąży do poprawy swych warunków mieszkaniowych, a nędzą mieszkaniową na wsi prawie że nikt się nie zajmuje.

Sprawą mieszkaniową winny bardziej zająć się Sejmiki, jako bezpośrednio zainteresowane. Każdy zdaje sobie doskonale sprawę z tego, że obecnymi środkami finansowymi, jakimi rozporządzają Sejmiki, trudno podołać wszystkim zadaniom, jakie ciążą na samorządzie powiatowym. Dlatego też temi funduszami należy bardzo oszczędnie i racjonalnie gospodarować. Nasuwa się pytanie, czy dzisiejsza działalność przeważnej ilości Sejmików idzie we właściwym kierunku. Mam pod ręką wyniki ankiety w sprawie zapotrzebo-

wań na kredyty inwestycyjne, opracowaną w Biurze Zjazdów Samorządu Ziemińskiego. Z opracowań tych wynika, że z ogólnej sumy zapotrzebowanych 263 mil. złotych na budowę i konserwację dróg i mostów przewiduje się 125 milj. zł., czyli około 50%. Z powyższych danych wynika, że Sejmiki kładą za duży nacisk na budowę dróg, z uszczerbkiem dla innych działów gospodarki samorządowej.

Jeżeli więc będziemy zadość łżyli na budowę dróg, a pominiemy zupełnie wydatki bezpośrednie czy też pośrednie na budowę mieszkań, to siłą rzeczy wydatki na zdrowie publiczne i opiekę społeczną będą rosły w nieskończoność, gdyż źródła panujących chorób, a głównie gruźlicy, należy szukać nie tyle w dzisiejszej nędzy materialnej ludności, ile w okropnych warunkach mieszkaniowych.

Jeśli obecne warunki mieszkaniowe potrwają jeszcze lat kilka, to skąd weźmiemy żołnierzy na obronę kraju? Wszak już dziś niektóre okręgi wybitnie rolnicze — bo na kresach wschodnich — dają nam, wskutek panującej tam gruźlicy, znikomą liczbę żołnierza.

Nie jeden zapyta się: „Skąd wziąć środki, na akcję budowlaną w miasteczkach i na wsi, kiedy na najnie-

W 1749/78/89

zbędniejsze wydatki nie mamy funduszów? Jak się zabrać do tak zachwalanej akcji budowy nowych mieszkań? Sprawa ta nie jest tak trudna i tu i ówdzie w działalności Sejmików dają się zauważyć nieświadome przebłyski zwalczania nędzy mieszkaniowej, ale, powtarzam, nieświadome i dlatego też bezplanowe. Najsamprzód należy opracować plan i zależnie od rozporządzanych funduszów przystąpić do pośredniej lub bezpośredniej akcji zwalczania głodu mieszkaniowego. Wymieniam najpierw akcję pośrednią, gdyż znaczna część Sejmików może ją bez większego uszczerbku w dotychczasowej gospodarce zastosować.

Pierwszym więc krokiem w tej akcji pośredniej, jakie Sejmiki winny poczynić, (a dotyczy to głównie Sejmików w b. zaborze rosyjskim) będzie budowa własnego budynku na pomieszczenie biur Wydziału Powiatowego, by opróżnić dotychczas dzierżawione lokale mieszkalne. A więc budowa własnego budynku, a nie komfortowo urządzonego gmachu, na co sobie będziemy mogli pozwolić, ale znacznie później, dalej budowa budynku z takich materiałów, jakie są na miejscu. Jest podostatkiem drzewa, zbudować z drzewa z dachem z materiału ogniotrwałego, uwzględniając postanowienia rozporz. Prezydenta Rzplitej o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli. Jeśli ma się budować budynek na pomieszczenie biur Wydziałów Powiatowych, to nie mam wcale na myśli biur starostwa, poczty, sądu, Kasy Skarbowej, policji państwowej i t. d., gdyż na pomieszczenie biur urzędów państwowych, o ile nie mieszczą się w budynkach własnych, muszą się znaleźć fundusze w budżetach odnośnych Ministerstw. A jeszcze spora ilość biur Wydziałów Powiatowych mieści się w budynkach wynajętych, gdyż w województwach centralnych przeciętnie tylko 15,27%, w województwach wschodnich przeciętnie 24,85% powiatów posiada biura we własnym budynku. Odnośne cyfry dla województw zachodnich wynoszą prawie 97%, dla południowych 88,27%.¹⁾ Zainteresowanie się sprawą budowy własnych budynków na pomieszczenie biur jest minimalne, gdyż na terenie b. zaboru rosyjskiego zaledwie 13 Sejmików pomyślało o zapotrzebowaniu kredytów na ten cel. Należy również przystąpić do budowy budynków dla wszelkich instytucji sejmikowych, mieszczących się w budynkach dzierżawionych.

Następnie budowa domów mieszkalnych dla pracowników sejmikowych przyczyniłaby się również do złagodzenia głodu mieszkaniowego, a poza tem akcja ta miałaby jeszcze tę zaletę, że pracownik, mając odpowiednie mieszkanie, nie miałby chęci do przenoszenia się do innej miejscowości i do ciągłej zmiany pracodawcy.

Wreszcie przeważna część Sejmików na terenie b. zaboru rosyjskiego ujęła sprawę budowy szkół w swe ręce i akcja ta w niektórych powiatach postępuje szybko naprzód, w innych zaś kuleje. Zależy to w dużej mierze od umiejętnej organizacji robót i od wysokości

świadczeń w naturze przez ludność danej gminy przy budowie, jak np. roboty ziemne, zwózka materiałów budowlanych i t. p. Stosując powyższe świadczenia w naturze, można stosunkowo tanim kosztem wybudować budynek szkolny wraz z mieszkaniami dla nauczycieli i opróżnić cały szereg izb w chałupach chłopskich, nadających się z trudem na mieszkanie, a w których to — dla braku lepszych lokali — mieści się szkoła oraz mieszkania nauczycieli. W ten sposób Sejmiki, przeprowadzając planową i racjonalną budowę szkół, przyczynią się równocześnie do zmniejszenia nędzy mieszkaniowej.

Co się tyczy akcji bezpośredniej zwalczania głodu mieszkaniowego, to mogłaby ona polegać na stworzeniu odpowiedniego funduszu na budowę nowych mieszkań oraz na rozwinięciu propagandy w kierunku budowy higienicznych i tanich mieszkań. Wstawiając przez szereg lat określoną sumę do budżetu na cele budowy nowych mieszkań, można stworzyć fundusz budowlany, z którego udzielaloby pożyczek na określoną ilość lat za niskim oprocentowaniem. Do tej akcji możnaby wciągnąć i gminy, któreby przeznaczały również chociażby drobne kwoty do sejmikowego funduszu budowlanego, co by miało wielkie znaczenie wychowawcze, Sejmik, uchwalając statut dla powyższego funduszu, może w nim zastrzec rodzaj budynków, a nawet postawić warunek, iż otrzymujący pożyczkę na cele budowy domku winien w razie kupna materiałów budowlanych nabyć je z wytwórni Sejmikowych, a o ile ich niema, to należy postarać się o ich uruchomienie.

Za przykład akcji propagandowej w kierunku budowy tanich i higienicznych mieszkań może nam posłużyć Sejmik Nieświeski, którego działalność zasługuje ze wszech miar na uwagę. Otóż w własnych betoniarniach wyrabia się pustaki betonowe i z nich następnie buduje się na koszt Sejmiku cały szereg domków, doprowadzając budowę pod dach, i w tem stadium budowy sprzedaje się je za koszt własny właścicielowi tego gruntu, na którym stanął domek. Wykończenie wnętrza domu oraz zaprawienie drzwi i okien uskutecznia już właściciel danego domku. Ludność nabiera coraz to większego przekonania do tego rodzaju budowl, gdyż koszt budowy z pustaków betonowych wynosi tyle, co i z drzewa, a budynki te są o wiele trwalsze, wygodniejsze i w dodatku estetyczniejsze.

Nie twierdzę, by ten bardzo pobieżnie przedstawiony plan działalności Sejmików w dziedzinie zwalczania nędzy mieszkaniowej był doskonały i mógł posłużyć jako recepta w tej dziedzinie. Zdaję sobie sprawę z trudności, wynikających z warunków lokalnych. Nie chodzi o to, czy dany Sejmik zabierze się w ten lub inny sposób do zwalczania nędzy mieszkaniowej, lecz o to, by w najbliższej przyszłości zabrał się do tej akcji. Wtedy prócz realnych korzyści, jakie nam przyniesie ta akcja, będziemy mieli jeszcze to zadowolenie, że nie będziemy musieli czytać ironicznych wzmianek w niemieckich gazetach samorządowych, jakie pisze się pod adresem naszej bezczynności w dziedzinie zwalczania głodu mieszkaniowego i budowy nowych mieszkań.

1) Dane na podstawie ankiety Biura Zjazdów Samorządu Ziemackiego.

S. p. dr. Józef Polak

Zmarł człowiek, z którego imieniem przez pół wieku łączyliśmy sprawę higieny publicznej. Wytrwale, cierpliwie, wszechstronnie ujmował zadanie stwarzania warunków zdrowego życia w ludzkich osadach. Pisał książki, wydawał czasopisma zawodowe, wygłaszał prelekcje, zapełniał szpalty pism niezawodowych informacjami o tem, jak żyć trzeba w zbiorowości, aby być zdrowym. Organizował stowarzyszenia, zjazdy, uczestniczył w zgromadzeniach zagranicznych — higienie publicznej poświęconych. Niezmordowany do końca życia — zmarł nagle wśród pracy, własnym życiem jakby stwierdzając rzetelność g'oszonych zasad, że można długo i owocnie pracować, nie ustając, aż do końca, do ostatniego tchu.

Higijena publiczna — to przedewszystkiem zada-

nie samorządu gminy miejskiej i wiejskiej. To też z nastaniem niepodległości i oparciem życia publicznego w Polsce o szeroki samorząd terytorjalny, ś. p. dr. Polak stanął w szeregach zwolenników i obrońców Samorządu. Rozumiał On dobrze, że policyjnym wyłącznie przymusem nie uzdrowi miast naszych i miasteczek, że tylko planowa, świadoma, wytrwała praca organów Samorządu gmin i powiatów może wytworzyć zwolna warunki zdrowotne według wymagań dzisiejszej teorii naukowej i techniki sanitarnej.

Do zgodnego chóru głosów uznania, jaki rozbrzmiewa po Jego śmierci, i my dołączamy wyrazy głębokiej czci i wdzięczności dla niestrudzonego i wiernego przyjaciela Samorządu.

Powiat Jarocin *)

ŹRÓDŁA: Rocznik Statystyki Rzeczypospolitej Polskiej z 1927 r. Statystyka Polski t. 24: „Województwo poznańskie“ Kwartalnik Statystyczny z 1927 t. IV, w szczególności praca p. n. „Okręgi gospodarcze Polski“. Dane co do obszaru i ludności wzięte z dwu pierwszych wyżej cytowanych wydawnictw, cyfry odnoszące się do komunikacji i gospodarstwa głównie z wymienicnej pracy.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU.

Powiat Jarocin, stanowiący część składową województwa poznańskiego, obejmuje obszar 721 km² **), na którym — wedle spisu z r. 1921 — mieszka 54.362 osób. Przeciętna ilość mieszkańców zamieszkująca 1 km² (75,4) zbliża się swą wielkością do przeciętnej Polski (70,0), a odbija dość wybitnie od liczby dla innych województw (np. Śląsk 265,0). Wskazuje to, że omawiany powiat jest średnio zaludniony, co stoi w związku z brakiem większych miast, które z natury swojej bardzo wybitnie na gęstość zaludnienia wpływają. Z czterech miast (Jarocin, Jaraczew, Nowe Miasto n. Wartą i Żerków) największem jest Jarocin, liczące 7055 mieszkańców. Powiat jest przeważnie rolniczy. Przemysł liczy 10 zakładów, zatrudniających normalnie 20 i więcej robotników.

LUDNOŚĆ.

Z ogólnej ilości mieszkańców zaledwie 19,2% mieszka w miastach, co w porównaniu z przeciętną Polski (25,4%) i województwa poznańskiego (34,1%) wskazuje na mały odsetek ludności miejskiej, natomiast na dość znaczną liczbę mieszkańców wsi (80,8%).

Ludność****)

Wyszczególnienie	Razem	Miasta	Wsie
Ogólna ilość	54,362	10453	43909
Ilość mężczyzn	25,532	4939	20593
„ kobiet	28,830	5514	23316
Ilość kobiet na 100 mężczyzn	112,9	111,6	113,2

Ilość kobiet jest większą od liczby mężczyzn, przyczem jest charakterystycznym, że stosunek ten dla mężczyzn jest na wsi bardziej niekorzystny, co można wytłumaczyć małym zapotrzebowaniem sił kobiecych w tułszych niewielkich miastach, które zwykle odciągają bardzo wiele kobiet ze wsi.

Przechodząc do wieku ludności, można stwierdzić, że najwięcej jest osób w wieku 10 — 14 lat, co wskazuje na mały przyrost w latach wojny. W początkowych okresach wieku (0 — 14 lat) nieznaczną przewagę mają mężczyźni (3,5 — 4,1%), aby w wieku od 15 — 19 lat ustąpić aż do końca już kobietom, których nadmiar dochodzi w wieku 20 — 24 lat do 89,8% a jest znaczny w okresie 25 — 29 lat (49,5%) (co tłumaczyć należy zarówno ubytkiem mężczyzn w czasie wojny światowej, jak i odbywaną — podczas sporządzania spisu — służbą wojskową licznych mężczyzn.].

Wiek*)

Wyszczególnienie	Razem	Mężczyźni	Kobiety	Ilość kobiet na 100 męż.
Liczba ogólna	54362	25532	28830	112,9
Wiek 0—5 lat	6917	3521	3396	96,5
„ 6—9 „	6387	3256	3131	96,2
„ 10—14 „	7891	4028	3863	95,9
„ 15—19 „	6806	3379	3427	101,4
„ 20—24 „	4286	1479	2807	189,8
„ 25—29 „	3606	1445	2161	149,5
„ 30—39 „	5492	2400	3092	128,8
„ 40—49 „	4526	2130	2396	112,5
„ 50—59 „	3908	1812	2096	115,7
„ 60 i wyżej	4196	1949	2247	115,3
„ niewiadomy	347	133	214	160,9

Pod względem wyznaniowym jest powiat bardzo jednolity, 94,4% ogółu mieszkańców jest wyznania rzymsko-katolickiego, 5,1% ewangelickiego, około 0,4% mojżeszowego i 0,1% innego wyznania.

*) Referat wygłoszony na Seminarjum Statystycznym Dr. J. Piekalkiewicza na wydziale prawnym uniwersytetu we Lwowie.

***) Cyfry z Rocznika St. R. P. ex 1927, str. 6, 8, 9.

****) Statystyka Polski, t. 24, str. 3.

*) Statystyka Polski t. 24, str. 52.

Wyznanie*)

Wyszczególnienie	Razem	Mężczyźni	Kobiety
Ogólna liczba ludności	54362	25532	28830
Rzymsko-Katolicy	51330	24120	27210
Ewangelicy	2753	1269	1484
Starozakonni	204	89	115
Inne wyznania	75	54	21

Przeważająca większość mieszkańców posiada wykształcenie początkowe (około 80%) mało jest osób o wyższym wykształceniu (0,2%), nadzwyczaj mało analfabetów (4,4%, — w Polsce przeciętnie 32,8%), kobiety są na ogół mniej wykształcone, więcej wśród nich analfabetek i o początkowym wykształceniu.

Wykształcenie osób wyżej 10 lat (takich osób razem 40711)**)

Wyszczeg.		Razem	Miasta	Wsie
domowe	r	190	54	136
	m	80	20	60
	k	110	34	76
początkowe	r	32402	5853	26549
	m	14923	2723	12200
	k	17479	3130	14349
średnie	r	610	300	310
	m	347	173	174
	k	263	127	136
zawodowe, średnie i niższe	r	140	60	80
	m	100	45	55
	k	40	15	25
wyższe	r	96	44	52
	m	81	40	41
	k	15	4	11
nieznane	r	3476	710	2766
	m	1576	309	1267
	k	1900	401	1499
analfabeci	r	1775	340	1435
	m	776	131	645
	k	999	209	790
umiejętność czytania nieznana	r	2022	354	1668
	m	739	127	622
	k	1283	237	1046

Posiadane wykształcenie.

r = razem

m = mężczyźni

k = kobiety

Z zawodów najbardziej rozpowszechnionym jest zawód rolniczy, w którym pracuje 72,4% ogółu czynnych zawodowo, wiele osób trudni się górnictwem i przemysłem (7,9%), około 6,2% jest zajętych przy komunikacji, na szczególną wzmiankę zasługuje wielka ilość bezrobotnych i mały odsetek zajętych w handlu (2,1%) *).

Zawody**)

Wyszczególnienie	czynni i bierni			czy		
	R.	M.	K.	R.	M.	K.
Ogólna ilość	54362	25532	28830	23713	13949	7946
Rolnictwo i leśnictwo	35237	16455	18782	17167	9221	7946
Górnictwo i przemysł	6040	3049	2991	1897	1674	223
Handel i ubezpieczenia	1324	598	726	482	331	151
Komunikacja i transport	5980	3016	2964	1450	1420	30
Służba publiczna i wolne zawody	1185	547	638	422	297	125
Armja, marynarka i lotnictwo	174	107	67	72	69	3
Służba domowa i inne usługi osobiste	891	182	709	670	95	575
Bezrobotni i osoby nie wykonujące pracy zawodowej	2332	1073	1259	1122	651	471
Bez bliższego określenia i bez podania zawodu	1199	505	694	431	191	240

KOMUNIKACJA.

Komunikacja jest bardzo dobrze rozwinięta, wielka ilość osób jest przy niej zajęta, bardzo wielka ilość stacyj kolejowych (11), z których jedna przypada na 66 km² (w Polsce przeciętnie jedna stacja na 229 km²) i 4942 mieszkańców (w Polsce — 15776 ***), liczne szosy i dopływy Warty.

ROLNICTWO.

W gospodarstwie na pierwszy plan wybija się rolnictwo. Z ogółu obszaru: 77,3% ****) jest rolniczo użytkowanym (grunt orny 71,9% — Polska 52,8%, łąki 5,4% — Polska 9,1%), lasów stosunkowo niewiele (14,6% — Polska 23,1%). Z ogółu ziemi rolniczej 62,6% jest użytkowana przez gospodarstwa ponad 50 ha, a więc przez własność wielką. Jeżeli chodzi o inwentarz *****), to zwraca uwagę mała ilość koni (12,8 na 100 ha ziemi rolniczej — Polska 15,1), wiele jest natomiast bydła rogatego (42,9 — Polska 38,5) i trzody chlewnej (43,9 — Polska 24,6). Wielkie znaczenie przykładają w powiecie — jak wogóle w całej zachodniej Polsce — do nawozów sztucznych, których konsumpcja *****) dochodzi rocznie do 6355 ton, a więc

*) odsetek zajętych w poszczególnych zawodach obliczony w stosunku do ogółu czynnych zawodowo.

***) Statystyka Polski, t. 24, str. 240.

****) Cyfry z pracy p. t. „Określi gospodarce Polski” Kwartalnik Statystyczny z 1927 r. t. IV, str. 556.

*****) Cyfry z „Określi” Kw. St. 1927, t. IV, str. 563 i nast.

*****) j. w. str. 605 — 609.

*****) j. w. str. 585 — 586.

*) Statystyka Polski t. 24, str. 52 i 53.

***) j. w. str. 122 i 123.

do 124 kg na 1 ha ziemi ornej (w Polsce 43,3 kg). Nie pozostaje to oczywiście bez wpływu na zbiory, które dochodzą tu do bardzo wielkiej wysokości.

Z ziemiopłodów pierwsze miejsce zajmuje żyto, tak pod względem powierzchni jak i zbiorów. Mało uprawia się pszenicy (6,3% powierzchni — Polska 9,4%) i jęczmień (14% — Polska 21,6%)^{*}). Przeciętne zbiory z 1 ha są doskonałe, zwłaszcza o ile chodzi o pszenicę 16,2 q (w Polsce 12,2 q) i ziemniaki 140 q (w Polsce 120 q), co bezwątpienia jest wynikiem wysokiej kultury rolnej.

Pięć najważniejszych ziemiopłodów

Wyszczególnienie		psze- nica	żyto	jęcz- mień	owies	ziem- niaki
**)	powierzchnia zasiana	2250	18280	2950	4900	7600
1925/ 26	zbiór ogólny w q	36390	255200	49925	95260	905600
	przeciętny z 1 ha	16,2	14,0	16,9	19,4	119
	zbiór przeciętny z lat 1921-25*)	16,7	15,7	—	—	140
	Powierzchnia w stosunku do powierzchni zasianej 5-oma najważniejszymi ziemiopłod. ***)	6,3 ⁰ / ₁₀	49,7 ⁰ / ₁₀	8,3 ⁰ / ₁₀	14 ⁰ / ₁₀	21,7 ⁰ / ₁₀

*) Cyfry z „Okręgów” Kw. St. 1927 r., t. IV, str. 590 — 594.

***) Kw. St., str. 150 — 154.

****) j. w. str. 574 i nast.

PRZEMYSŁ^{*}).

Pomimo przeważającego charakteru rolnictwa przemysł jest wcale dobrze rozwinięty. Z ogólnej ilości zakładów 10 zatrudnia normalnie po 20 i więcej robotników, a liczba zatrudnionych w tych zakładach w r. 1925 do ogółu robotników wedle spisu z 1921 r. przenosiła 60% (w całym Poznańskim 46,2%).

Z zakładów przetwórczych na pierwszy plan wybijają się gorzelnie w liczbie 19, wszystkie rolnicze — co stoi w związku ze stanem rolnictwa w powiecie — produkujące 940.000 litrów rocznie. W ścisłym związku z charakterem powiatu pozostaje również istnienie i innych zakładów przemysłu spożywczego, jak: 1 cukrownia, zatrudniająca 773 robotników i produkująca 101065 kwintalów rocznie (przyczem wypada zauważyć, że obszar plantacji buraków cukrowych wynosi około 2550 ha **) i 1 fabryka przetworów ziemniaczanych, zatrudniająca 56 robotników. Z innych gałęzi przemysłu mamy tu liczne cegielnie, z których 3 zatrudniają po więcej niż 20 robotników, 2 tartaki z 23 robotnikami i 2 fabryki z przemysłu budowlanego z 73 robotnikami.

Naogół można więc stwierdzić, że omawiany powiat — o ile idzie o jego gospodarczy charakter — jest przeważnie rolniczy, przytem należy podkreślić, że pod tym względem stoi nawet bardzo wysoko, niemniej jednak i przemysł, chociaż zajmuje miejsce drugie, jest również wcale dobrze rozwinięty i pozostaje w związku z ogólnym t. j. rolniczym charakterem powiatu.

S. Kleinman.

1) „Określi”, Kw. St., str. 635 i nast.

2) Kw. St., str. 156.

Przegląd orzecznictwa

KORZYSTNY DLA SAMORZĄDU WYROK NAJW. TRYBUNAŁU ADM.

(H) Ustawą z dnia 22.XII 1925 r. o naprawie Skarbu Państwa (Dz. Ust. Nr. 129, poz. 918) obniżony został o połowę, począwszy od 1 stycznia 1926 r., udział związków komunalnych we wpływach z państwowego podatku dochodowego. Ministerstwo Skarbu stanęło wówczas na stanowisku, że to obniżenie udziału związków komunalnych dotyczy nie tylko podatku dochodowego, wymierzonego na r. 1926, ale także podatku dochodowego z przed dn. 1.I 1926 r., o ile on wpływa do kas skarbowych po tymże dniu.

Odośne zarządzenie Ministerstwa Skarbu (okólnik z dnia 30.I 1926 r. L. D.P.O. 84/VIII) niektóre związki komunalne zaskarżyły do Najw. Tryb. Adm. Najwyższy Trybunał Adm. rozstrzygnął już tę sprawę na korzyść związków komunalnych, a to wyrokiem z dn. 28 czerwca b. r. L. Rej. 1111/26, rozpatrzywszy dotyczącą tej sprawy skargę Magistratu m. Brześcia nad Bugiem.

Z uwagi na to, iż sprawa ta interesuje powiatowe związki komunalne i gminy miejskie, przytaczamy w do-

śłownem brzmieniu motywy powyższego wyroku. Brzmia one:

„Orzeczeniem z dnia 30 stycznia 1926 r. L. D. P. O. 84 VIII.26 Ministerstwo Skarbu na zasadzie art. 16 ustawy z dnia 22 grudnia 1925 Dz. U. poz. 918 ograniczyło udział gminy miasta Brześcia nad Bugiem we wpływie z państwowego podatku dochodowego od wszelkich wpłat, dokonanych w czasie od 1 stycznia 1926 do 15%-ów, bez względu na to, których lat podatkowych wpływy te dotyczą.

Uzasadniając swe stanowisko, powołuje się Ministerstwo Skarbu na okoliczność, że wspomniany wyżej artykuł ustawy z dnia 22 grudnia 1925 określa wysokość udziału Związków Komunalnych we wpływach w państwowym podatku dochodowym, począwszy od dn. 1 stycznia 1926, wpływami zaś z podatku dochodowego w roku 1926 względnie latach następnych są wszelkie wpłaty tego podatku, uiszczone tak w r. 1926 jak i w latach następnych, bez względu na to, jakich lat podatkowych odnośne wpłaty dotyczą.

Najwyższy Trybunał Administracyjny, rozpatrując wniesioną przeciw powyższemu orzeczeniu skargę Ma-

gistratu m. Brześcia w związku z wywodami odpowiedzi Władzy pozwanej, rozważył, co następuje:

Artykuł 9 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 Dz. U. poz. 747 o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, stanowi, że „w b. dzielnicach rosyjskiej i austriackiej otrzymują gminy miejskie 30%-owy udział we wpływach z państwowego podatku dochodowego, przypisanego w tychże gminach, powiatowe zaś związki komunalne udział 30%-owy we wpływach z państwowego podatku dochodowego, przypisanego w gminach wiejskich”.

Wspomniana ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych weszła w życie w myśl jej art. 75 pkt. 1 w dniu ogłoszenia w Nr. 94 Dz. U. Rzeczypospolitej Polskiej a zatem w dniu 26 września 1923. Z tym też dniem nabyły wyszczególnione w art. 9 związki komunalne prawo do udziału we wpływach z państwowego podatku dochodowego w wysokości w tym przepisie określonej a to za czas tak długi, w jakim przepis ten prawnie obowiązywał.

Gdy zaś dopiero na zasadzie art. 16 ustawy z dnia 22 grudnia 1925 Dz. u. poz. 918, przypadający udział komunalnym udział we wpływach z państwowego podatku dochodowego oznaczony został dla miast na 15% państwowego podatku dochodowego, przypisanego w tychże gminach, a ustawa ta w myśl art. 20 weszła w życie w dniu 1 stycznia 1926, przeto zawarte w niej postanowienia odnosić się mogą jedynie do okoliczności podatkowych, od r. 1926 począwszy.

Niepodobna bowiem przypuścić, by ustawodawca zamierzał uprawnienia ciała samorządowego do udziału we wpływie z państwowego podatku dochodowego, w wysokości takiej, jaka obowiązywała przed 1 stycznia 1926, uzależnić od przypadkowych okoliczności, kiedy i w jakiej wysokości Władze, powołane do ściągnięcia podatku, podatek ten w rzeczywistości ściągnęły. Pozatem — w wypadkach gdy wspomniane władze podatek rozłożyły na raty, lub odłożyły termin jego płatności, zależałaby realizacja praw, związkom komu-

nalnym ustawowo zagwarantowanych od swobodnej oceny władz skarbowych, decydujących w danej sprawie bez udziału i wiedzy uprawnionych ciał samorządowych.

Pogląd wyrażony przez pozwaną Ministerstwo spowodowałby również niczem nieuzasadnioną różnicę w tej mierze między poszczególnymi związkami komunalnymi, z których jedne, położone w okręgach, posiadających energiczniejsze organa egzekucyjne, wykazywałyby wyższe wpływy, drugie zaś, gdzie odnośne władze czynności swe wykonywały powolniej, bez własnej winy uległyby uszczupleniu swych praw.

Wreszcie i względ na całokształt finansowej gospodarki komunalnej przemawia przeciw rozumowaniu pozwanej władzy. Zatwierdzone przez władzę nadzorczą budżety związków komunalnych operują w działach dochodów i wydatków pozycjami, preliminowanymi na podstawie pewnych danych, przyczem wydatki czynione być mogły na rachunek spodziewanych wpływów. Niedobór, powstały przez obniżenie poprzednio już zatwierdzonych pozycji, nie mający pokrycia w innych źródłach dochodowych, doprowadziłby do dezorganizacji komunalnej gospodarki finansowej.

Wobec powyższego Najwyższy Trybunał Administracyjny nie mógł przyznać słuszności zapatrywaniu pozwanego Ministerstwa Skarbu, opierającemu się jedynie na lingwistycznej wykładni słowa „wpływ”, a pomijającemu treść i cel odnośnego przepisu ustawowego.

Powolywanie się pozwanej władzy na okoliczność, iż po wejściu w życie ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, już od 1 stycznia 1923 wypłacano związkom komunalnym przypadający na nie udział we wpływie z państwowego podatku dochodowego, mimo, że dotyczący przepis wszedł znacznie później w życie, nie ma dla oceny niniejszej sprawy prawnego znaczenia.

Z tych wszystkich względów Najwyższy Trybunał Administracyjny zaskarżone orzeczenie jako niezgodne z ustawą uchylił”.

Dookoła spraw samorządowych

W SPRAWIE WYZNACZENIA CEN NA PRZEDMIOTY POWSZ. UŻYTKU.

(H.). W sprawie tej, interesującej gminy i jej mieszkańców, wydało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych okólnik z dn. 19 lipca 1928 r. Nr. 132, który brzmi:

W najbliższym czasie ukaże się w Dzienniku Ustaw Rzplitej P. rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych wydane w porozumieniu z Ministrami Skarbu, Przemysłu i Handlu, Rolnictwa oraz Robót Publicznych o regulowaniu cen przetworów zbóż chlebowych, mięsa i jego przetworów oraz cegły.

W związku z powyższym wyjaśniam, że do wyznaczenia cen uciekać się należy tylko — gdy zawiodą wszystkie inne sposoby prowadzące do ustalenia cen

usprawiedliwionych kosztami produkcji i wymiany.

Kształtowanie cen pozostawić więc należy zasadniczo wolnej konkurencji.

Ingerencja władz administracji ogólnej wzgl. samorządowych występować powinna dopiero wówczas, gdy ceny artykułów pierwszej potrzeby wymienione w cytowanym powyżej rozporządzeniu bez uzasadnionych przyczyn okażą się za wysokie. Lecz i w tym wypadku przed powzięciem decyzji o zwołaniu komisji do badania cen dla wyznaczenia cen — winien kierownik władzy administracji ogólnej wzgl. samorządowej porozumieć się z fachowymi przedstawicielami miejscowych społecznych organizacji handlowych (naprz. spółdzielni) oraz kupców dla ewentualnego zbadania przyczyn zbyt wysokich cen oraz środków zapobieżenia temu stanowi bez wyznaczenia cen. W razie nie osiągnięcia wyniku należy zastosować wyznaczenie cen, jako — co

podkreślić należy — środek ostateczny, — gdy wszystkie inne okazały się bezcelowe lub bezskuteczne.

Tego rodzaju postępowanie — jakkolwiek dłuższe i uciążliwsze, pozwoli kierownikom władz administracji ogólnej wzgl. samorządowej wejść w bliższy kontakt ze sferami gospodarczymi i kupieckimi — przede wszystkim zaś pozwoli bliżej poznać miejscowe stosunki i potrzeby gospodarcze, znajomość których okaże się bezwzględnie bardzo pożądaną, a nawet konieczną przy wyznaczaniu cen.

Odnośnie przekazanego Panom Wojewodom uprawnienia w zakresie wyznaczania cen cegły — polecam wstrzymać się z wykonywaniem tego uprawnienia — a to ze względu na to, że ceny cegły próbuje regulować obecnie w całym Państwie Komisja dla spraw obrotu i ceny cegły przy Banku Gospodarstwa Krajowego.

W końcu Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zauważa, że okólnik ten w niczem nie przesądza sprawy utworzenia komisji do badania cen — te bowiem winny zostać powołane *bezzwłocznie* — ze względu na postanowienia § 7 i § 11 na wstępie cytowanego rozporządzenia.

W SPRAWIE WYKROCZEŃ NA DROGACH PUBLICZNYCH.

(H) Pan Minister Spraw Wewnętrznych wydał w sprawie powyższej okólnik z dn. 30 lipca b. r. Nr 140 następującej treści:

Zauważyłem, że od pewnego czasu mnożą się ponownie wypadki karygodnych wybryków przeciwko przejeżdżającym po drogach publicznych samochodom. Samochody te obrzucane są kamieniami, drogi posypywane gwoździami lub szkłem albo zagradzane kamieniami i t. p. Szczególniej często zdarzają się wypadki rozmyślnego nieusuwania się z drogi przed jadącymi samochodami ze strony woźniców pojazdów konnych.

Ponieważ wybryki te w miarę rozwijającego się ruchu samochodowego stają się specjalnie niebezpieczne, a ponadto wyrabiają ujemne pojęcie o porządkach w Państwie Polskiem u obcych, polecam PP. Wojewodom (P. Komisarzowi Rządu) zwalczać je najenergiczniej — i wydać stosowne kategoryczne zarządzenia podległym Sobie władzom i organom.

W sprawie tej przypominam okólnik Nr. 93 z dn. 18 sierpnia 1923 r. (Dz. Urz. M. S. Wewn. Nr. 5 poz. 104) i zwracam szczególnie uwagę na jego ustęp ostatni, dotyczący odpowiedzialności rodziców za nieletnich i solidarnej odpowiedzialności wsi, osad i miast za szkody wyrządzone na drogach publicznych przez niewykrytych sprawców.

POKRYWANIE KOSZTÓW POŁĄCZONYCH Z ODSZTAWIANIEM UCHYLAJĄCYCH SIĘ OD POWSZECHNEGO OBOWIĄZKU WOJSKOWEGO.

(H) W sprawie tej wydało Ministerstwo Spraw Wewn. okólnik z dn. 30 lipca br. Nr. 138 następującej treści:

Wobec licznych zapytań ze strony wojewódzkich władz administracji ogólnej, z jakiego źródła i w jaki

sposób mają być pokrywane koszty połączone z przymusowym odstawianiem uchylających się od powszechnego obowiązku wojskowego, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wyjaśnia:

1) Zgodnie z postanowieniami art. 67 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr. 46 p. 458 ex 1928) i §§ 587 i 627 rozporządzenia wykonawczego z dn. 21 marca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 37 p. 252) koszty związane ze stawieniem się przed komisją poborową i stawieniem się do zebrań względnie raportów kontrolnych ponoszą zobowiązani do stawienia się z własnych funduszów.

Zasada ta obowiązuje nie tylko przy dobrowolnym stawieniu się, lecz także w wypadkach przymusowego dostawiania obowiązanych na skutek ich uchylania się. Jeżeli uchylający się w chwili przytrzymania go nie może pokryć tych kosztów, ma je pokryć gmina jego pobytu z prawem ściągnięcia wyłożonej kwoty od uchylającego się.

Odnośnie do osób niezamożnych ma zastosowanie przepis art. 67 ustawy, według którego niezamożny ma być dostawiony na koszt gminy.

2) Uchylający się od czynnej służby wojskowej i od ćwiczeń wojskowych powinni być dostawieni na ich własny koszt do właściwych terytorjalnie P. K. U. Przejazd z siedziby P. K. U. do formacji, w której uchylający się ma odbyć czynną służbę wojskową względnie ćwiczenia wojskowe, odbywa się na koszt Skarbu Państwa (art. 87 ustawy) przy użyciu biletu, wydane go łącznie z kartą powołania.

W razie zniszczenia lub utraty karty powołania i biletu na przejazd, koszty przejazdu do formacji pokrywa uchylający się z własnych funduszów. W wypadku jego niezamożności koszty przejazdu do formacji pokrywa zastępczo gmina miejsca pobytu z prawem ściągnięcia wyłożonej kwoty od uchylającego się. W razie niemożności ściągnięcia wyłożonych zastępczo przez gminę kwot, należność tę zwraca gminie Skarb Państwa z budżetu M. S. Wojsk., gdwż przewidziane w art. 67 ustęp 1 ustawy bezzwrotne pokrywanie kosztów za osoby niezamożne przez gminy nie dotyczy uchylających się od czynnej służby wojskowej względnie ćwiczeń wojskowych.

Zarządzenie powyższe uchyla okólnik Min. Spraw Wewn. z dn. 9 maja 1927 r. Nr. OB. 11322.

W SPRAWIE GODZIN HANDLU I GODZIN OTWARCIA ZAKŁADÓW HANDLOWYCH I NIEKTÓRYCH PRZEMYSŁOWYCH.

(H.) Wobec tego, iż sprawa godzin handlu i godzin otwarcia zakładów handlowych i niektórych przemysłowych żywo interesuje gminy, przytaczamy wydaną w tej sprawie okólnik Mstwa Spr. Wewn. z dn. 7 lipca b. r. Nr. 117, który brzmi:

W związku z rozporządzeniem Prezydenta Rzplitej z dn. 22.III.28 r. (Dz. Ust. Nr. 38, poz. 364), w sprawie w nagłówku wymienionej, które weszło w życie z dn. 9 kwietnia 1928 r., Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Min. Pracy i Opieki Społ. i z Min. Przemysłu i Handlu zwraca przede wszystkim uwagę na postanowienie art. 10 tego rozporządzenia,

które wymaga spiesznego zrealizowania. W celu zapobieżenia zbyt daleko idącym rozbieżnościom przy regulowaniu sprawy godzin handlu przez poszczególne powiatowe władze administracji ogólnej, wskazane jest, aby pp. Wojewodowie opracowali w porozumieniu z okr. insp. pracy instrukcje o charakterze ogólnym, któreby mogły kierować się te władze przy ustalaniu godzin otwierania i zamykania sklepów, miejsc zawodowej sprzedaży oraz zakładów wymienionych w omawianym rozporządzeniu. W instrukcjach tych należy ustalić pewne wytyczne, co do określenia godzin otwierania i zamykania poszczególnych *kategorij* (rodzajów) sklepów i zakładów, biorąc pod uwagę potrzeby ludności i ewent. przyjęte zwyczaje i odrębności oraz przyjęte godziny wypoczynkowe i t. p. Zaznacza się przytem, że czas otwarcia w żadnym razie nie może przekraczać norm ustanowionych w niniejszym rozporządzeniu.

Przed rozesłaniem tych instrukcyj zechcą pp. Wojewodowie nadesłać je Ministerstwu do przejrzenia.

Ponadto do poszczególnych postanowień rzeczowego rozporządzenia Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wyjaśnia:

do art. 2. Do czasu wydania rozporządzenia, o którym mowa w art. 13 za sklepy spożywcze uważać należy sklepy, które zajmują się wyłączną lub przeważającą w oczywisty sposób sprzedażą artykułów spożywczych, stanowiących ich główny przedmiot handlu, przyczem handle winnokolonjalne uważa się za sklepy spożywcze.

do art. 4. W związku z tym artykułem Ministerstwo zwraca uwagę na jego sprostowanie ogłoszone w Dzien. Ust. R. P. Nr. 57, poz. 545.

Zechcą Panowie wydać zarządzenia, zmierzające do ukrócenia nadużyć, polegających na korzystaniu z przepisów tego artykułu (dotychczas par. 7 rozp. z dn. 23.VI.23 r. Dz. U. Nr. 70 poz. 571 i Dz. U. Nr. 32 poz. 335 rok 1924), nietylko przez budki i kioski, ale także przez sklepy. Sklepy ze sprzedażą cukrów, owoców oraz napojów chłodzących w żadnym razie nie mogą być uważane za kioski i budki, objęte przepisami art. 4.

do art. 5. Wymieniona w tym artykule sprzedaż uliczna gazet i czasopism oraz wyrobów tytoniowych dotyczący dni powszednich. W sprawie sprzedaży tych artykułów w niedziele i dni świąteczne zostaną wydane nowe zarządzenia, a do czasu ich wydania należy stosować przepisy dotychczasowe, zawarte w par. 15 p. 3 rozporządzenia z dn. 23.VI.1923.

Sprawa poruszona w art. 6 wymaga analogicznego uregulowania jak przewidziano powyżej odnośnie art. 10 Ministerstwo zauważa, że końcowe postanowienie ust. 1 art. 10 (co do jednolitości godzin) ma i w tym wypadku zastosowanie z tem jednak, że godziny otwierania i zamykania różnią się dla poszczególnych *kategorij przemysłowych* jadalni. Przepis ustępu drugiego art. 6 pozostawia swobodnemu uznaniu powiatowych władz administracji ogólnej, sprawę przedłużenia godzin otwarcia dla poszczególnych jadalni. Ministerstwo zaznacza jednak z całym naciskiem, że z uprawnień tego władze winny korzystać z wielką ostrożnością w możliwie ograniczonych rozmiarach i tylko wówczas, gdy warunki miejscowe czynią wyjątek taki ko-

nieczny. Pozwolenia mogą być wydawane tylko takim zakładom, które dają wszelką gwarancję, że takiego pozwolenia nie nadużyją zwłaszcza z uszczerbkiem bezpieczeństwa i porządku publicznego. Zwraca się przytem uwagę, że pozwolenia mogą być wydawane tam tylko, gdzie przedłużenie godzin nie powoduje specjalnego zakłócenia spokoju mieszkańców i gdzie wykonywanie nadzoru policyjnego jest ułatwione. Nie należy również dopuszczać umożliwienia tą drogą nieuzasadnionej konkurencji.

do art. 7. Przepis ust. 1-go należy rozumieć w ten sposób, że od chwili otwarcia do zamknięcia sklepu może upłynąć więcej niż 10 względnie 12 godzin, bez czego wszelkie przerwy (np. przerwa obiadowa), jakie zostałyby wprowadzone przez kupca, w czasie których sklep byłby zamknięty, nie upoważniają do przedłużenia godzin otwarcia sklepu. Władze powołane do określania godzin handlu nie mogą wprowadzać przymusowych przerw w gminach miejskich w czasie godzin handlu.

Postanowienie ustępu 2-go art. 7-go ma w istocie na celu umożliwienie ludności wiejskiej, której warunki pracy mają charakter specjalny, czynienia zakupów przed i po czasie pracy. Przepis ten wiąże się ściśle z ustępem trzecim art. 8-go, który dopuszcza przedłużenie godzin otwarcia sklepów w gminach wiejskich w miesiącach letnich do godz. 21. W ten sposób władze, regulujące godziny otwarcia, mają możliwość odpowiednio do potrzeb ludności wiejskiej określać godziny otwierania i zamykania sklepów. Ministerstwo zauważa jednak, że to odrębne traktowanie godzin otwarcia w gminach wiejskich zależne jest od uznania władzy i winno mieć miejsce w razie rzeczywistej potrzeby, stosownie do warunków pracy ludności wiejskiej.

do art. 8 ust. 1. Władza powołana do ustalania godzin handlu nie jest upoważniona do przedłużania godzin handlu, objętego tym ustępem ponad godzinę 19.

Odnośnie ustępu drugiego tego artykułu, Ministerstwo zaznacza, że dana tym ustępem możliwość otwierania sklepów spożywczych etc. do godz. 20-ej, w żadnym razie nie może pociągnąć za sobą przedłużenia czasu otwarcia tych sklepów ponad 12 godzin, przewidziane w art. 2. Sklepy takie zatem, o ile mają być otwarte do godz. 20-ej, winny być otwierane rano o godzinę później niż w inne dni powszednie. Uregulowanie tej sprawy winno nastąpić jednolicie i zgodnie z przepisami art. 10, przyczem Min. zaznacza, że dla ludności ma ważniejsze znaczenie wcześniejsze otwieranie sklepów spożywczych niż późniejsze ich zamykanie i na tę okoliczność należy zwrócić uwagę.

To samo dotyczy zakładów fryzjerskich, które nie mogą być w żadnym razie otwarte dłużej niż 12 godzin w soboty i dni przedświąteczne.

Ministerstwo zwraca uwagę, że z chwilą nastąpienia godziny zamknięcia danego zakładu, drzwi wejściowe winny być zamknięte i interesanci nie mogą być do zakładu wpuszczani, a jedynie mogą być wypuszczane osoby znajdujące się w zakładzie w chwili jego zamknięcia, po ich załatwieniu.

Szczególniejszą uwagę zwrócić należy na postanowienia art. 12, które mają na celu zapobieżenie prowadzeniu handlu zamaskowanego i nieuczciwej konkuren-

cji. Władze i organa wykonawcze winny baczyć, aby uniedostępienie towarów w godzinach nieprzeznaczonych do handlu było rzeczywiste. Rozporządzenie przewidziane w art. 13 będzie zawierać bliższe wskazówki, co do postanowienia ustępu trzeciego art. 12-go.

Art. 14. daje możność pp. Wojewodom (p. Komisarzowi Rządu) normować specjalne godziny otwarcia sklepów i zakładów na targach i wystawach ogólnokrajowych i międzynarodowych. Ustalanie tych godzin winno mieć miejsce i odpowiednio do rodzaju i charakteru imprezy i potrzeb zwiedzających. Nie mogą być przedłużane godziny handlu w sklepach i pawilonach na wystawie, jeśli np. sama wystawa w tym dziale lub pawilonie jest w tych godzinach zamknięta i t. p. Ponadto Ministerstwo zauważa, że postanowienie tego artykułu w żadnym razie nie dotyczy jakichkolwiek sklepów i zakładów poza obrębem wystawy lub targu, np. w mieście, przed wejściem na wystawę i t. p.

W zakończeniu Ministerstwo zaznacza, że omawiane rozporządzenie pod żadnym względem i w żadnym kierunku nie narusza przepisów ustaw ochronnych o czasie pracy pracowników najemnych. Należy ściśle przestrzegać, aby czas pracy przewidziany w tych ustawach w żadnym wypadku nie był przekraczany. Zauważa się, że sankcje karne za wykroczenia przeciwko przepisom o czasie pracy pozostają w dalszym ciągu w mocy i winny być bezwzględnie stosowane. W wypadkach np. gdy nastąpi wykroczenie przeciwko przepisom o godzinach handlu (np. niezamknięcie sklepu w godzinie ustalonej) i wykroczenie to połączone będzie z przetrzymaniem pracownika ponad dozwolony czas pracy, winny winien być pociągnięty do odpowiedzialności tak w drodze administracyjnej (za przekroczenie przepisów o godzinach handlu), jak i w drodze sądowej (za przekroczenie przepisów o czasie pracy). Na powyższe Ministerstwo zwraca szczególną uwagę, należy się bowiem spodziewać, wobec przedłużenia godzin handlu dla niektórych kategorii sklepów i zakładów, że usiłowanie naruszania przepisów w czasie pracy będzie częściej miało miejsce i usiłowaniami tym należy zapobiec z całą energią.

DOSTARCZENIE LOKALI I SPRZĘTÓW KOMISJOM WYBORCZYM DO IZB PRZEMYSŁOWO-HANDLOWYCH.

(H) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych okólnikiem z dn. 12 lipca b. r. Nr. 125 zwróciło Wojewodom uwagę na treść ust. 3 art. 13 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15 lipca 1927 r. o izbach

przemysłowo-handlowych (Dz. U. Nr. 67, p. 591), na mocy którego to przepisu gminy miejskie na żądanie komisarzy wyborczych lub upoważnionych członków głównych, bądź miejscowych komisji wyborczych do przeprowadzenia wyborów do izb przemysłowo-handlowych mają obowiązek za odpowiednią zapłatą dostarczać lokali i sprzętów dla wymienionych głównej i miejscowych komisji wyborczych.

Ze względu na wszczętą już akcję przeprowadzenia w niedługim czasie na całym obszarze Państwa wyborów do izb przemysłowo-handlowych, mają Wojewodowie zwrócić zainteresowanym związkom komunalnym uwagę na ciężące na nich w powyższym zakresie obowiązki i zarządzić, aby we właściwym zakresie udzieliły pomocy głównym i miejscowym Komitetom Wyborczym.

W SPRAWIE CEN W BUFETACH KOLEJOWYCH.

(H.). P. Minister Spraw Wewnętrznych w okólniku z dn. 19 lipca b. r. Nr. 133 wydał następujące zarządzenie:

Doszło do mej wiadomości, że w wielu miejscowościach gdzie niema powołanych komisji cennikowych — czynności tych komisji wykonują magistraty i urzędy gminne.

Sposób ten dotychczas bardzo często praktykowany zwłaszcza w odniesieniu do cen mających obowiązywać w bufetach i restauracjach kolejowych — okazał się niecelowy, a nawet szkodliwy, gdyż wyznaczanie cen wzgl. zatwierdzanie cennika stawało się tam formalnością — przy pomocy której dzierżawcy bufetów i restauracji kolejowych faktycznie dyktowali ceny — a przed władzami sądowymi — w razie pociągnięcia ich do odpowiedzialności za pobieranie cen nadmiernych zasłaniali się — zatwierdzeniem cennika przez terytorjalnie (a nie rzeczowo) właściwy urząd gminny.

Celem usunięcia tego stanu rzeczy, proszę Panów Wojewodów o pouczenie władz podległych, że ceny zatwierdzać winne wyłącznie te urzędy gminne, przy których powołane są komisje cennikowe — po uprzednim zasięgnięciu ich opinii.

W tych zaś miejscowościach, gdzie komisji cennikowych, t. j. organu fachowego niema — należy raczej wstrzymać się od zatwierdzania cenników — polecić zaś właściwym władzom szczególny nadzór nad cenami pobieranymi w bufetach i restauracjach kolejowych, a winnych pobierania cen nadmiernych pociągać do odpowiedzialności sądowej.

Z życia samorządu

Z SEJMIKU ŁÓDZKIEGO.

Zdrowie publiczne.

Działalność sanitarna na terenie powiatu łódzkiego w okresie budżetowym obejmowała następujące dziedziny: 1) higienę ogólną, 2) pomoc akuszeryjną, 3) opiekę higieniczno-lekarską w szkołach i 4) pomoc lekarską dla niezamożnych mieszkańców powiatu.

Dla celów higieny ogólnej Wydział Powiatowy Sejmiku Łódzkiego utrzymuje na etacie 3 nadzorczynie i 1 nadzorcę sanitarnego, którzy obowiązani są do czuwania, przy współdziałaniu policji i członków gminnych i miejskich komisji sanitarnych, nad stanem sanitarnym powiatu oraz mają powierzony nadzór nad 3-ma zakładami dezynfekcyjno - kąpielowemi, prowadzonymi przez Sejmik we własnym zakresie.

W okresie od 1.IV.1927 r. do 31.III.1928 r. przeprowadzono kontrolę sanitarną 5584 posesyj, 1921 mieszkań, 953 sklepów spożywczych, 499 piekarni, 322 sklepów rzeźniczych i masarni, 147 restauracji, domów zajezdnych i piwiarni, 145 zakładów fryzjerskich, 80 jatek mięsnych, 60 budek z wodą sodową i owocami, 56 cukierni, mleczarni, kawiarni i herbaciarni, 33 szkół, 13 pasiek gęsi, 12 pensjonatów, 11 chederów i domów modlitwy, 10 mykiew, 6 domów dla starców, 5 rzeźni, 5 cmentarzy, 4 aresztów i 3 poczekalni tramwajowych. Oprócz tego skontrolowano 42 razy produkty spożywcze na targach. Próbkę podejrzanych produktów przesłano do analizy. Ogółem przesłano do analizy 260 próbek, w tem 86 próbek wody ze studziń zwłaszcza tych posesyj, na których były wypadki chorób zakaźnych.

Za nieprzebranie przepisów sanitarnych i niestosowanie się do wydanych przez komisje sanitarne zarządzeń sporządzono 679 protokółów i ukarano mandataми doraźnymi 213 osób.

By zapobiec szerzeniu się chorób zakaźnych sprawdzono warunki domowe u 292 chorych na choroby zakaźne, z tego 106 chorych na odrę, 77 na szkarlatynę, 69 na tyfus brzuszny, 29 na dżyteryę, 9 na dezanterję i 2 na różę. Chorzy zostali odesłani do szpitala sejmikowego lub do szpitali miejskich względnie pozostawieni na miejscu, o ile pozwalały na to warunki mieszkaniowe. Mieszkanie i rzeczy odkażono.

Nadto przeprowadzono dezynfekcje 247 mieszkań, 52 studzien, 5 szkół, 2 ustępów i 1 internatu. Kąpano osób za opłatą 1411, bezpłatnie dzieci szkolnych i innych osób 12.897. Oprócz tego wykąpano w miejskim zakładzie kąpielowym w Zgierzu pod nadzorem nadzorczyń sanitarnych 8408 osób. Oस्पę zaszczepiono 8850 dzieciom.

W zakresie pomocy akuszerskiej Sejmik udzielał jedynie zasiłków 13 gminnym akuszerkom, które są obowiązane do udzielania pomocy akuszerskiej na specjalnych warunkach, ustalonych przez Wydział Powiatowy. W r. 1927/28 udzielono pomocy akuszerskiej w 496 wypadkach, w tem 380 za opłatą ulgową i 26 bezpłatnie.

Dla skutecznego zwalczania jaglicy, rozszerzającej się wśród dzieci szkolnych, zorganizowano jeszcze w roku 1925, na skutek uchwały Sejmiku, opiekę lekarską w szkołach. W tym celu Wydział Powiatowy nawiązał kontakt z 6-ma lekarzami, powierzając im nadzór higieniczno-lekarski nad szkołami powszechnymi gmin wiejskich powiatu. W myśl ustalonych warunków, lekarze szkolni obowiązani są przynajmniej 2 razy do roku wizytować każdą szkołę, a w razie potrzeby, leczyć dzieci szkolne. Wynagrodzenie otrzymują lekarze za każdorazowy wyjazd do szkoły oraz udzieloną poradę lekarską dziecka; honorarium wynosi zasadniczo 2 zł. za poradę, przy leczeniu jaglicy za następne wizyty po 50 gr. Należność reguluje całkowicie Wydział Powiatowy — gminy biorą udział w powyższych wydatkach w wysokości 40%. W r. 1927/28 wizytowano 118 szkół, udzielono porad indywidualnych po 2 zł. — 277, powtórných po 50 gr. — 1.111.

Przy końcu roku 1927 Wydział Powiatowy postanowił zakres działania lekarzy szkolnych rozszerzyć, powierzając im również opiekę lekarską w chorobach społecznych nad wszystkimi mieszkańcami gmin wiejskich powiatu. Honorarium za udzielane porady całkowicie pokrywa Wydział Powiatowy. Gminy zostały zobowiązane do wydawania ludności bezpłatnych kartek oraz za opłatą 50-groszową od mieszkańców, posiadających ponad 15 morgów gruntu. Odnośne zarządzenie wysłano do gmin dnia 24.X.1927 roku — dotychczas jednak powyższa akcja nie rozwinęła się należycie, to też wyniki na tem polu są narazie mierne.

Nadzór nad ubojem i obrotem mięsa.

W czasie od 1 kwietnia 1927 roku do dnia 31 marca 1928 roku, pracowało na terenie powiatu (z wyjątkiem m. Zgierza i Łodzi) 7 rewirowych badaczy mięsa, których zadaniem była dokładna kontrola uboju zwierząt w rzeźniach publicznych wraz z przyległym rejonem wiejskim. Ostatnio utworzony rewir Radogoszcz obejmuje gminy: Łuźmierz, Łagiewniki, Bruźca Wielka, Radogoszcz i część gminy Nowosolna — gminy, w których w okresie sezonu zamieszkuje wielu letników. W związku z napływem letników do tych gmin, powstają sezonowe skłeny rzeźnicze i jatki z mięsem przywozowym przeważnie z Łodzi. Od mięsa przywozowego pobiera się zgodnie z uchwałą Wydziału Powiatowego z dnia 15.IV.1926 r. p. 4 opłatę w wysokości 5 groszy od kilograma, przyczem mięso to zostaje powtórnie badane przez badacza.

Mięsa przywozowego zbadano w okresie sprawozdawczym:
w gminach m. jskich 37.604 kłgr.
w gminach w. jskich 22.158 kłgr.
Razem 59.762 kłgr.

Poddano ubojowi	Bydła	Świn	Cieląt	Owiec	Kóz
W gminach miejskich	5.230	9.659	4.576	994	41
W gminach wiejskich	851	5.071	1.474	106	6
Razem . .	6.081	14.730	6.050	1.100	47

Za okres sprawozdawczy wpłynęło do Kasy Komunalnej:
z opłat od uboju zł. 73.507,70
z opłat asekuracyjnych „ 9.560.—
z grzywien „ 943.—

Razem zł. 84.011,70

Z sumy tej wypłacono odszkodowań za zniszczone mięso zł. 2.456,80.

Stwierdzono wśród rzeźnych zwierząt następujące choroby:

	Bydła	Świn	Cieląt	Owiec
Gruźlicę	259	13	1	—
Motylicę	1498	—	—	79
Wągry	1	8	—	—
Posocznicę	7	1	—	—
Włośnicę	—	3	—	—
Różne pasorzyty zewn.	7	357	—	—
Różne pasorzyty wewn.	4	—	—	30
Czerwonkę	—	14	—	—
Przymusowy ubój	36	—	—	—
Bąblowce	14	—	—	50

Po zbadaniu osobiście przez lekarza 51 tusz wypuszczono jako mięso II gatunku.

Ponadto prowadzono energiczną walkę z potajemnym ubojem przez częstą kontrolę warsztatów masarskich i sklepów rzeźniczych, pozostających pod nadzorem Oddziału Weterynaryjnego. Obecnie znajduje się na terenie powiatu 4 rzeźnie publiczne, 110 miejsc uboju i 40 sklepów masarskich.

Sporządzono protokółów o potajemnym uboju 48.

Powiększenie granic powiatu Łódzkiego.

Sejmik Łódzki powziął na posiedzeniu w dn. 18.VI r. b. następującą uchwałę:

„Sejmik Łódzki zważywszy, że powiat łódzki terytorjalnie najmniejszy z pośród okolicznych powiatów, położony w dodatku dookoła Łodzi, ośrodka przemysłowego i handlowego zmuszony jest, chcąc utrzymać drogę w możliwym stanie, obciążać w nieproporcjonalnym stosunku budżet swój na utrzymanie i konserwację tych dróg, że potrzeby dla wielu innych dziedzin muszą być ograniczone do minimum z braku pokrycia w budżecie, że przeto powiększenie terytorjalne powiatu jest konieczne dla wzmocnienia jego siły płatniczej, postanawia zwrócić się do odnośnych władz o rozszerzenie granic terytorjalnych powiatu łódzkiego przez przyłączenie do powiatu brzezińskiego miast: 1) Brzeziny, 2) Stryków, 3) Głowno oraz gmin: 1) Biała, 2) Dobra, 3) Niesułków, 4) Lipiny, 5) Bratoszewice, 6) Dmosin, 7) Gałkówki i z powiatu łaskiego gminy Widzew“.

Uczestnicy kursu dla oficerów straży pożarnych, urządzono w Wolkowysku dn. 20 — 27 maja 1928 r. kosztem Sejmiku Wolkowyskiego, z zarządzeniem Wolkowyskiej Ochotniczej Straży Pożarnej i wykładowcami na czele.

PRACA SEJMIKU SIEDLECKIEGO NAD PODNIESIENIEM HODOWLI.

Organizacja hodowli w powiecie siedleckim znajduje się dotąd na niskim poziomie, chociaż powiat siedlecki, w którym przeważa drobna własność rolna, właśnie w tym kierunku winien okazać ożywioną działalność. Stan zbytu produkcji mlecznej ilustruje następujące zestawienie:

krów w powiecie jest 31230 szt.
do 6-ciu spółdzielni mleczarskich należy 1510 szt.
w powyższych spółdz. przerobiono w 1927 r. 990.000 litrów mleka.

Porównując powyższe dane z rozwojem produkcji i eksportu produktów hodowlanych w Polsce, przychodzimy do przekonania, że samorząd powiatowy ma jeszcze dużo na tem polu do zrobienia. Intensywniejsza działalność w tym kierunku datuje się od 1928 r. Sejmik utrzymuje dwie lecznice weterynaryjne, a mianowicie w Siedlcach i w Mordach. Działalność tych lecznic ilustruje poniższe zestawienie:

Leczono w Siedlcach:

	1925 r.	1926 r.	1927 r.
koni	1086	1386	1431
krów	114	159	136
świń	41	27	71

Leczono w Mordach:

	1926 r.	1927 r.
koni	243	498
krów	37	50
świń	—	24

Wskutek wzmagającej się działalności, lecznice powyższe ulegną w jesieni roku bieżącego znacznemu rozszerzeniu.

Dla dobra drobnorolnej ludności pobiera się bardzo niskie opłaty za leczenie zwierząt, a w razie ubóstwa właściciela danego zwierzęcia, leczenie odbywa się na koszt Sejmiku, stąd też Sejmik dopłacił do lecznic:

w roku 1926	zł. 10856,37
w roku 1927	zł. 14623,79
na rok 1928 preliminował dopłatę w kwocie	zł. 12017,—

Łącznie ze Związkiem Kółek Rolniczych w 1927 r. zakupiono i wstawiono do szkoły rolniczej jednego buhaja, a w roku bieżącym zakupiono już 8 buhai i planuje się zakup dalszych 8 sztuk. Rozstawienie buhai jest celowe i połączone z tworzeniem odpowiednich rejonów hodowlanych, w których istnieje już należycie zorganizowany spółdzielczy zbytu produkcji mlecznej względnie, gdzie tworzy się realnie taka organizacja. Tego rodzaju działalność daje gwarancję, iż wydatek na ten cel wyda odpowiednie i trwałe rezultaty. Dla zorganizowania rejonów hodowlanych zaangażowano instruktora hodowlanego oraz dodano mu do pomocy asystenta hodowli.

Równocześnie sejmikowa komisja hodowlana prowadzi ożywioną działalność nad podniesieniem hodowli trzody chlewnej i drobiu i w tym celu rozstawiono w roku bieżącym 25 knarów w rejonach hodowlanych oraz kilkadziesiąt gniazd rasowych kur. Ujemną okolicznością dla hodowli trzody chlewnej jest trwający od dłuższego czasu pomór świń, przeciw czemu organizuje się odpowiednie środki zaradcze. Obecnie planuje się organizowanie pastwisk na tych terenach, gdzie regulacja rzek i meljoracja stworzą nowe tereny pastwiskowe.

GMINA WIEJSKA I MIEJSKA

W sprawie rewizji przepisów budżetowych

Sprawa układania i zatwierdzania preliminarzy budżetowych związków komunalnych unormowana jest, jak wiadomo, na terenie całego Państwa (z wyjątkiem województwa Śląskiego) rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 czerwca 1924 roku o obowiązkach i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 522) oraz rozporządzeniem wykonawczym Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 czerwca 1926 roku (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 433). Prócz norm prawnych, zawartych w przytoczonych rozporządzeniach, znajdujemy jeszcze cały szereg wskazówek, dotyczących sposobu budżetowania, w obszernym okólniku Nr. 70 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 21 lipca 1926 roku. Wskazówki te, aczkolwiek nie stanowią przepisów prawnych, są jednak ich rozwinięciem i władze nadzorcze przy zatwierdzaniu preliminarzy budżetowych ściśle się niemi kierują. Poruszając zatem sprawę rewizji przepisów budżetowych, mam na myśli zarówno obydwie wyżej wspomniane rozporządzenia, jak również okólnik ministerjalny Nr. 70.

Omawiane przepisy budżetowe stanowiły wielki krok w kierunku uporządkowania tak ważnego działu formalnej strony gospodarki skarbowej związków komunalnych, jakim jest *budżetowość*. Dzięki tym przepisom mamy od dwóch lat jednolite budżety samorządów wszystkich stopni, możemy łatwo orjentować się w gospodarce komunalnej, możemy porównywać gospodarkę jednych związków komunalnych z innymi tego samego typu a statystyka ma możliwość na podstawie jednolitego materiału sporządzać zestawienia statystyczne, tak niezbędne dla prowadzenia racjonalnej polityki administracyjnej i gospodarczej kraju. Tem niemniej nie są one wolne od pewnych braków, co zresztą wykazała już praktyka, ten najlepszy barometr dostosowania przepisów prawnych do potrzeb życiowych. To też, uważając sprawę rewizji przepisów budżetowych za zupełnie dojrzałą i aktualną, chciałbym zwrócić uwagę na niektóre kwestje z tego zakresu, wymagające lepszego ujęcia.

1) Wydatki zwyczajne i nadzwyczajne.

Przepisy budżetowe wprowadziły podział wydatków w budżecie na zwyczajne i nadzwyczajne. W praktyce zachodzą często trudności rozróżnienia wydatków jednej kategorii od drugiej, gdyż okólnik ministerjalny Nr. 70 za mało rozwija odnośne przepisy § 7 rozp. Min. Spr. Wew. z dn. 28.6. — 26 i na tem tle wynikają często nieporozumienia, albowiem jeden i ten sam wydatek zaliczają związki komunalne rozmaicie, bądź do wydatków zwyczajnych, bądź do nadzwyczajnych.

Ażeby zatem ułatwić związkom komunalnym, jak również władzom nadzorczym, które zatwierdzają pre-

liminarze budżetowe, należytą orientację co do wydatków zwyczajnych i nadzwyczajnych, zachodzi potrzeba *dokładniejszego sprecyzowania pojęcia wydatków jednego i drugiego rodzaju*.

Pozatem należałoby *wydatki nadzwyczajne ograniczyć na korzyść wydatków zwyczajnych*, gdyż obecnie niektóre wydatki niesłusznie zaliczane są do nadzwyczajnych jak np. kapitalny (gruntowny) remont obiektów majątkowych związku komunalnego; wydatki na remont *stale się powtarzają* co pewien okres czasu, wiadomo *z góry*, że trzeba je ponosić i związane są z *normalnym* trybem administracji samorządowej, nie mają zatem żadnych cech wspólnych z istotnie nadzwyczajnymi wydatkami, jak np. kupno nieruchomości, budowa przedsiębiorstwa komunalnego, wydatki wywołane klęskami żywiołowymi, bezrobociem i t. p.

2) Kredyt na wydatki nieprzewidziane.

W myśl obowiązujących obecnie przepisów (patrz § 10 rozp. Min. Spr. Wew. z dn. 28.6.1926 r.) związki komunalne mogą „tylko wyjątkowo, w razie istotnej potrzeby i w minimalnych kwotach” prelimitować wydatki nieprzewidziane, przyczem wydatki takie mają być zamieszczane dla każdego działu wydatków osobno. Teoretycznie zasada ta jest całkiem słuszną, gdyż ściśła dokładność budżetu wtedy tylko może być zachowana, gdy nie będzie pozycji ogólnych, z których pokrywane byłyby wydatki, odnoszące się do różnych działów budżetu. W praktyce jednak związki komunalne nie mają naogół z tych kredytów żadnych korzyści, gdyż jeżeli zachodzi potrzeba uskutecznienia pilnego a nieprzewidzianego w budżecie wydatku, to okazuje się, że kredyt na wydatki nieprzewidziane w *danym dziale* jest za mały, w innych zaś działach budżetu jest przez cały rok niewykorzystany, gdyż nie zachodziła potrzeba skorzystania z niego w tych działach. Niema wtedy innej rady, jak uchwalić preliminarz dodatkowy i wyjednać jego zatwierdzenie przez władzę nadzorczą, co utrudnia potrzebną akcję i naraża ją często na szkodliwą zwłokę.

Również dotychczasowa norma kwot na wydatki nieprzewidziane jest stanowczo za niska, wynosi bowiem z reguły 0,1% ogólnej sumy wydatków zwyczajnych danego działu, a w tych związkach komunalnych, których budżety zamykają się stosunkowo niewielkimi sumami — 0,5%. Tak więc w budżecie z ogólną sumą zł. 500.000, a taką sumą zamyka się przeciętnie budżet zwyczajny powiatowego związku komunalnego, kredyt na wydatki nieprzewidziane może wynosić najwyżej (przy normie 0,5%) kwotę zł. 2.500, a przytem trzeba pamiętać, że taka nieznaczna kwota jest w dodatku rozproszkowana po wszystkich działach budżetu zwyczajnego. Rzecz jasna, że praktyczne znacze-

nie w ten sposób zapreliminowanego kredytu jest żadne.

Należałoby zatem wprowadzić do przepisów budżetowych zasadę, że kredyt na wydatki nieprzewidziane preliminować należy w jednym osobnym paragrafie działu XIII („wydatki różne”), z którego mogłyby być pokrywane wydatki pilne a nieprzewidziane w odpowiednich działach budżetu, przyczem maksymalna norma tego kredytu powinna wynosić w budżetach gmin miejskich niewydzielonych i powiatów komunalnych 2% ogólnej sumy budżetowej, zaś w budżetach innych związków komunalnych — 1%.

Odchylenie in minus od normy 1% możnaby uczynić jedynie dla miast: Warszawy i Łodzi, bowiem budżety tych miast zamykają się dziesiątkami milionów.

3) Kredyt na wydatki reprezentacyjne.

Również dotychczasowa norma kredytu na wydatki reprezentacyjne jest b. niska, wynosi bowiem z reguły 0,1%, a w związkach komunalnych, których budżety wyrażają się w stosunkowo szczupłych kwotach — 0,5% wydatków zwyczajnych działu I „administracja ogólna”. Jak dalece norma ta jest skromna widać stąd, że np. dla m. Łodzi według budżetu na rok 1927/28 kredyt na omawiane wydatki mógłby wynosić zaledwie zł. 2.430, gdyż tyle właśnie stanowi 0,1% od ogólnej sumy wydatków zwyczajnych działu I — zł. 2.430.313. A przecież dość często zachodzi potrzeba urządzenia pewnej uroczystości, oficjalnego przyjęcia i t. p., które zarząd związku komunalnego musi urządzić i to na właściwym poziomie ze względu na powagę samego związku, a pośrednio i Państwa. Uważam, że należałoby normę kredytu na wydatki reprezentacyjne pod-

nieść do 0,5% ogólnej sumy wydatków zwyczajnych (wszystkich działów budżetu), przyczem niektóre duże miasta (jak Warszawa, Łódź, Kraków, Wilno itd.), które ze względu na swój specjalny charakter częściej muszą tego rodzaju wydatki ponosić, powinny mieć prawo czynić od wskazanej normy odchylenia in plus.

*) Kary za zwłokę, odsetki za odroczenie i koszty egzekucji.

Przepis § 35 rozp. Min. Spr. Wew. z dnia 28 czerwca 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 433) brzmi: „Kary za zwłokę, odsetek za odroczenie i kosztów egzekucji nie należy wyodrębnić w osobnych pozycjach, a preliminować łącznie z wpływami z odnośnych podatków”. Uzasadnienie tego przepisu znajdujemy w okólniku ministerjalnym Nr. 70, a mianowicie, że „kary za zwłokę, odsetki za odroczenie i koszty egzekucji uważa się za dochody, wypływające bezpośrednio z uprawnień podatkowych, a zatem — ściśle z podatkami związane” i z tego względu nie należy dochodów tych preliminować oddzielnie.

Sprawa łącznego lub oddzielnego preliminowania omawianych dochodów z podatkami jest, moim zdaniem, mniej ważną, bowiem dane, dotyczące wysokości pobranych sum z tytułu podatków i oddzielnie z tytułu kar za zwłokę, odsetek za odroczenie i kosztów egzekucji można otrzymać z ksiąg bierczych, jednakże ze względu na potrzebę kontroli księgi bierczej przez księgi rachunkowe kontowe, należałoby raczej te ostatnie sumy preliminować w budżetach w osobnych pozycjach.

(C. d. n.).

Z. Pawlak.

Z GMIN

BUDOWA GMACHU GMINNEGO W MYSZKOWIE, POW. ZAWIERCIAŃSKIEGO. Zaprojektowany ostatnio budżet gminny w Myszkowie wykazuje nadwyżkę 15.328 zł. 85 gr., którą to sumę postanowiono przeznaczyć na budowę gmachu gminnego.

Budowa gmachu doprowadzona została już do drugiego piętra.

WYBORY GMINNE. W dn. 9.VII. r. b. odbyły się wybory do rady gminnej w Międzyrzeczu pow. rówieńskiego. Wybrano 3 polaków, 10 rusinów i 1 rosjanina.

ZMIANA NAZWY WSI. Z rozporządzenia Min. Spraw Wewn. nazwa wsi Rozbrasana w gminie Skaryszów w pow. radomskim zmieniona zostaje na „Oleksów”.

PODZIAŁ POŻYCZKI ŚLĄSKIEJ. Z pożyczki amerykańskiej, uzyskanej przez województwo śląskie, prócz 4-ch milionów, udzielonych gminie Bielsko

na budowę zapory wodociągowej, przyznano i rozdzielono dalsze pożyczki, dla poszczególnych miejscowości Śląska Cieszyńskiego.

Między innymi otrzymała gmina Istebna półtora miliona złotych na budowę sanatorium dla chorych na płuca, Cieszyn pół miliona na rozbudowę szpitala krajowego i 600.000 zł. na budowę dworca i wodociągów, Skoczów 60.000 zł. na budowę elektrowni i wodociągów.

KREDYTY NA BUDOWĘ SZKÓŁ. W kuratorium okręgu szkolnego wołyńskiego w Równem odbyło się posiedzenie komisji w sprawie rozdziału kredytu w kwocie 130 tys. zł., przeznaczonego przez Ministerjum Oświaty, jako pożyczka na budowę publicznych szkół powszechnych w wojew. wołyńskim. Kwota ta jest przyznana procentowo 7 gminom w województwie na budowę nowych 7 szkół.

WALKA Z POŻARAMI NA WSI. Mając na uwadze klęskę pożarów na wsi, Min. Spraw Wewnętrznych zarządziło, aby budżety gmin wiejskich zawie-

rały specjalne sumy na zakup sikawek, beczek i drabin pożarniczych oraz na organizację straży.

Jednocześnie zlecono gminom wiejskim baczny nadzór nad stanem przewodów kominowych budowli mieszkalnych, których zaniedbanie staje się częstokroć przyczyną pożaru.

SZKOŁY MIEJSKIE. W budżecie wydziału oświaty i kultury Mag. m. Warszawy na rok 1929/30 wstawiono kredyty na szkołę eksperymentalną. Szkoła ta będzie łączyła przedszkole i normalną szkołę siedmiooddziałową, pozostające pod jednolitem kierownictwem pedagogicznym.

Szkoła ta będzie się mieściła na N. Bródnie.

Z POSIEDZENIA MAG. M. KATOWIC. Na posiedzeniu Magistratu m. Katowic, które się odbyło dnia 31 lipca r. b., m. in. uchwalono: wyasygnować do 5.000 zł. na przeprowadzenie prób przy nowem uregulowaniu ruchu kołowego na Rynku przed rozpoczęciem prac przebrukowania Rynku; wyasygnować do 75.000 zł. na naprawę i rozbudowę budynków wystawionych w Parku Kościuszki; przekazać 15.000 zł. zarządowi Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu tytułem subwencji; zezwolić na zasilenie budżetu szkolnego o 17.000 zł. celem zaprowadzenia centralnego ogrzewania w sali gimnastycznej przy szkole wydziałowej.

ZUŻYTKOWANIE POŻYCZKI. Magistrat m. Katowic, na posiedzeniu dn. 7 b. m. uchwalił zużytkować pożyczkę w sumie 9.350.000 zł., uzyskanych z województwa: na budowę centralnego szpitala 3.350.000 złotych, na wodociągi 2 miliony zł., na szkoły 1.800.000 złotych, na rzeźnię i hale targowe po 1 mil. zł. W najbliższych dniach magistrat rozpisze konkursy na poszczególne projekty budowy.

Z RADY MIEJSKIEJ M. GARWOLINA. Na posiedzeniu Rady Miejskiej m. Garwolina, odbytem dnia 9 czerwca r. b., przewodniczący zakomunikował Radzie Miejskiej, iż wskutek usilnych starań i zabiegów uzyskano z Banku Gospodarstwa Krajowego 60.000 zł. pożyczki. Z sumy tej 40.000 zł. przeznaczono się na budowę łaźni miejskiej i 20.000 zł. na urządzenie studzien artezyjskich. Rada Miejska postanowiła wezwać Komisję Budowy Zakładu Kąpielowego do wznowienia swych czynności celem wyszukania odpowiedniego placu pod projektowaną łaźnię.

Z RADY MIEJSKIEJ M. LUBARTOWA. Na posiedzeniu Rady Miejskiej, odbytem w dniu 5 lipca r. b. m. in. postanowiono upoważnić Magistrat do zaciągnięcia na wydatki inwestycyjne dochodowych w Polskim Banku Komunalnym pożyczki w wysokości zł. 100.000 według kursu urzędowego złota na termin do 2 lat z tem, że zarząd m. Lubartowa zobowiązuje się procenty, prowizję i kapitał uiścić z uwzględnieniem wartości złota w dniu zapłaty odsetek, prowizji i kapitału w każdym razie w kapitale nie mniej, niż nominalnych 100.000 zł. Rada Miejska upoważniła Magistrat do podjęcia tej pożyczki tylko w razie koniecznej potrzeby.

Następnie Rada Miejska, znając ciężki stan finansowy kasy miejskiej, spowodowany dokonywaniem poważnych inwestycji, jak: brukowanie ulic, jednogłośnie postanowiła dokonać poboru podatku inwestycyjnego w wysokości brakującej na brukowanie ulic.

Na wniosek przewodniczącego i z uwagi na to, że jedna linja telefoniczna do Warszawy nie może w zupełności obsłużyć potrzeb kupiectwa i mieszkańców m. Lubartowa do tego stopnia, że na połączenie z Warszawą trzeba czekać cały tydzień, lub też wcale nie można uzyskać rozmowy, przeto Rada Miejska wzywa Zarząd do poczynienia starań w celu przeprowadzenia nowej linii telefonicznej dla rozmów prywatnych.

Wiadomości gospodarcze

KURSY WALUT.

(notowane na giełdzie warszawskiej w dn. 14.VIII. 1928).

1 dol. St. Zjedn. — 8,88 — 8,92 zł.

100 frank. szwajc. = 172,05 — 171,29 zł.

1 funt szterl. = 43,39 — 43,17 zł.

100 frank. franc. = 34,92 — 34,74 zł.

CENY ZBOŻA.

(Ceny za 100 kg. franco stacja załadowania).

W dn. 13. VIII. 1928 r.: Warszawa:

Zyto kongresowe 41 — 41,5 zł.

Pszemica 55 — 56 zł.

Jęczmień 42 — 41 zł.

Owies 49 — 48 zł.

NABIAŁ.

W dn. 1.VIII. 1928 r.: Warszawa:

Mleko niezbiernane: Cena za 1 litr mleka w hurcie 0,38 zł.

Masło: za 1 kg. w detalu: wyborowe luksusowe 6,2 zł. mleczarskie deserowe II gat. 5,8 zł.; mleczarskie solone 5,6 zł. osekłowe 5,5 zł.

Ceny masła w hurcie rozumieją się o 10% mniej cen detalicznych.

Jaja za skrzynię (24 kopy) 175—190 zł.

Jaja świeże za sztukę 0,18' zł.

Poradnik samorządowy

1. *Pytanie:* Magistrat m. Kamieńca Litewskiego zapytuje: czy pracownicy Magistratu ubezpieczeni w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie na emeryturę i na wypadek braku pracy, podlegają przymusowemu ubezpieczeniu w Kasie Chorych, tembardziej, że sami pracownicy nie życzą sobie być ubezpieczonymi w Kasie Chorych ze względu na to, iż podwójne ubezpieczenie ich zbytnio obciąża składkami.

Odpowiedź: Rozporządzenie Prezyd. Rzpl. z dn. 24.XI.1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Dz. U. Nr. 106, poz. 911) normuje ubezpieczenie pracowników umysłowych: na wypadek braku pracy, niezdolności wykonywania zawodu, na starość i na wypadek śmierci. Nie obejmuje ono zatem ubezpieczenia na wypadek choroby, które należy nadal do Kas Chorych w myśl ustawy z dn. 19.V.1920 r. (Dz. Ust. Nr. 44, poz. 272); obowiązywanie tej ustawy nadal podkreśla zresztą wymienione rozporządzenie w art. 163. Niezależnie zatem od składek do Zakł. Ub. Pr. Um. muszą pracownicy miejscy opłacać nadal dotychczasowe składki do Kasy Chorych.

2. *Pytanie:* Urząd gminy Słupia, pow. Włoszczowskiego zapytuje:

czy właściciele większych obszarów, obowiązani są płacić po 30 gr. z morgi na kapitał zakładowy gminnej kasy pożyczk.-oszczędn.

Odpowiedź: obowiązujące ustawodawstwo skarbowe nie zna żadnego celowego podatku na tworzenie kapitałów zakładowych gminnych kas pożyczk.-oszczędn. Kapitał zakładowy winien być przewidziany w zatwierdzonym przez Wydział Powiatowy preliminarzu budżetowym i pozycja ta, jak i wszystkie inne musi znaleźć pokrycie w ogólnych dochodach gminy. Gmina na pokrycie deficytu może pobrać podatek wyrównawczy w myśl ustawy z dnia 1 marca 1927 r. (Dz. U. Nr. 27, p.

208), lecz nie ma prawa pobierać specjalnej składki na cel powyżej wymieniony. Podatek wyrównawczy opłacają wszyscy płatnicy państw. podatków od gruntów, przemysłu, handlu i budynków, a więc i właściciele dużych obszarów ziemskich.

3. *Pytanie:* Urząd gminy Baćkowice zapytuje, czy w wypadku, gdy pomocnik pisarza gminnego wstąpi w związek małżeński, Urząd gminy może go automatycznie przesunąć do wyższych dodatków i wypłacić dodatki: ekonomiczny na żonę i mieszkaniowy jako żonatemu, a dopiero przy uchwaleniu dodatkowego budżetu na 1928/29 rok sprawę tę poruszyć i w odpowiedni sposób załatwić. Dla ścisłości Urząd gminy dodaje, że ślub odbył się 1 lipca r. b. t. j. po uchwaleniu i zatwierdzeniu zasadniczego budżetu na 1928/29 rok.

Odpowiedź: Zmiany w stosunkach rodzinnych pracownika komunalnego, wpływające na zmianę w jego uposażeniu, powinny być przez związek komunalny, po otrzymaniu stosownych dowodów, niezwłocznie uwzględnione; wynika to z § 1 rozp. Prez. Rzpl. z dn. 30.XII.1924 r. (Dz. Ust. Nr. 118, poz. 1073) i z § 1 rozp. Min. Spr. Wewn. z dn. 28.III.1925 r. (Dz. Ust. Nr. 32, poz. 231). Jeżeli w odnośnym paragrafie brak na ten cel pokrycia, należy dokonać virement albo też uchwalić budżet dodatkowy.

4. *Pytanie:* Sekretarz gminy Kąty, pow. Grójeckiego zapytuje:

czy istnieje podstawa prawna do zmuszenia właścicieli terenów piasku lotnego, do zalesienia tych obszarów.

Odpowiedź: ani rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 24.VI.1927 r. (Dz. U. Nr. 57, p. 504), ani inne specjalne ustawy nie zawierają żadnych przepisów, dających podstawę do zmuszenia właścicieli terenów piasku lotnego do zalesienia tych obszarów.

H. i P.

Wydawnictwa nadesłane

Wł. J. Szaniawski: *Czy chcesz mieć dach nad głową?* — Gawęda ludowa na temat walki z klęską pożarów, uzupełniona wyciągiem z przepisów ogniowych i odezwą Wojewody Lubelskiego. Nakładem Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego przy parciu finansowem P. Z. U. W. Lublin 1928 r. Str. 64.

Diennik Urzędowy Województwa Lubelskiego. Nr. 23 z dnia 4 lipca r. 1928 — zawiera protokół zjazdu burmistrzów miast województwa Lubelskiego, odbytego w dniach 24 i 25 stycznia 1928 roku.

Nr. 7 miesięcznika „*Wiedza i Życie*” poświęcony został zagadnieniom z rozmaitych dziedzin wiedzy ludzkiej.

W artykule „O skarbowości komunalnej” autor, Cezary Łagiewski, kończy cykl prac swoich poświęconych gospodarce samorządowej.

P. Stanisław Malachowski-Lempicki w dalszym ciągu zapoznaje czytelników z nowymi materiałami, dotyczącymi historii wolnomularstwa polskiego. Omawia właśnie czasy Księstwa Warszawskiego.

P. Wł. Jan Wyczałkowski w artykule „*Więści z zaświatów*” podaje najnowsze teorie o promieniach kosmicznych, a p. Romuald Gumiński w artykule „*Meteorologia na usługach żeglarstwa morskigo*”, omawia zadania naszych urządzeń meteorologicznych na morzu polskiem.

Kończą numer trzy artykuły: St. Bohdanowicza, dr. St. Rudniańskiego i Henryka Elzenberga o J. J. Rousseau jako o pedagogu, filozofie i pisarzu.

W następnym numerze Redakcja rozpoczyna druk nowej pracy Prof. Uniwersytetu Warszawskiego, Tadeusza Ziekińskiego, p. t. „*Filhellenistyczne poematy Byrona*”.

PIECE i KUCHNIE fabryki PIOTR ŁAWACZ I S-owie w KOŃSKICH

Filje: WARSZAWA, Daniłowiczowska 2, tel. 202-54. ŁÓDŹ, Stenkiewicza 30.

— BIURO — TECHNICZNE **DMOWSKI i JAWORSKI** Warszawa, Płocka 20 (dom własny), tel. 282-48.

Dział instalacyjny: Kanalizacja, wodociągi, ogrzewania centralne, pralnie mechaniczne, kuchnie parowe i gazowe, suszarnie, urządzenia oczyszczania ścieków, drenaż.

Dział fabrykacyjny: Kotły parowe, konstrukcje żelazne, zbiorniki, Bojlery i t. p.

KONSERWACJE.

Projekty i kosztorysy na żądanie.

UKAZAŁA SIĘ W DRUKU
PRACA

ZENONA PIETKIEWICZA

POD TYTUŁEM:

GOSPODARKA MIAST POLSKICH

(czynniki zasadnicze ich rozwoju i dobrobytu)
nakładem Polskiego Banku Komunalnego. 200 str.
cena egz. 8 zł.

Do nabycia w „BIBLIOTECE SAMORZĄDU”

WARSZAWA, PLAC NAPOLEONA Nr. 7.

Wydział Powiatowy w Podhajcach ogłasza **KONKURS**

Na powiatowego dozorcę sanitarnego przy Wydziale Powiatowym w Podhajcach. Do posady przywiązane są pobory XII st. służbowego pracowników Państwowych.

Kandydaci reflektujący na powyższe stanowisko winni nadesłać Wydziałowi Powiatowemu w Podhajcach podania wraz z

1) Odpisami dowodu wykształcenia (wymagane conajmniej świadectwo z ukończenia.

- 2) Świadectwo Obywatelstwa polskiego.
 - 3) Świadectwo zdrowia.
 - 4) Metrykę zdrowia
 - 5) Własnoręcznie napisany życiorys.
- Pierwszeństwo mają kandydaci, którzy ukończyli kurs dozorców sanitarnych w Państwowej Szkole Hygjeny.

Termin składania ofert do d 15 września 1928 r.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
Komisarz Rządowy Starosta: *Olszewski.*

Wydział Powiatowy Sejmiku Prużańskiego

ogłasza

KONKURS

na stanowiska dwóch lekarzy Rejonowych z siedzibami w mieście Berezie-Kartuskiej i w m. Szerszewie. Do obowiązków każdego lekarza Rejonowego należeć będzie prowadzenie przychodni rejonowej oraz akcja sanitarno-lekarska w rejonie. Wynagrodzenie przywiązane do każdego stanowiska w wysokości poborów VII st. sł. z dodatkiem komunalnym 20%.

Kandydaci na posady zechcą nadesłać do Wydziału Powiatowego w Prużanie podanie z życiorysem oraz dołączeniem:

- 1) dyplomu ewen. uwierzytelnionego odpisu,
- 2) dowodu obywatelstwa polskiego,
- 3) referencji od instytucji lub osób z poprzednich stanowisk.

Termin składania ofert do dnia 1 września 1928 roku.

Oferty nieuwzględnione pozostaną bez odpowiedzi.

Posady do objęcia od zaraz.

w/z Przewodniczący Wydziału Powiatowego
Starosta: (—) *D. Gregorowicz.*

Wydział Powiatowy Sejmiku Baranowickiego

niniejszem ogłasza

KONKURS

na stanowisko lekarza rejonowego z siedzibą we wsi Wolnej

Uposażenie według VIII grupy płac urzędników państwowych z 15% dodatkiem komunalnym. Mieszkanie zapewnione.

Oferty z dołączeniem życiorysu, odpisów świadectw, dyplomu prawa wykonywania praktyki lek. i dowodu obywatelstwa polskiego należy nadsyłać do Wydziału Powiatowego w Baranowiczach.

Posada do objęcia od 1-go września 1928 roku.

(—) *A. Kulwieć*
Przewodniczący Wydziału
Starosta.

MAGISTRAT MIASTA ŁOSICE
powiatu KONSTANTYNOWSKIEGO

ogłasza

KONKURS

na stanowisko miejskiego lekarza weterynarii.

Do stanowiska przywiązane są pobory w/g
VIII st. płacy funkcjonariuszów państwowych —
10% dodatku komunalnego.

Oferty należy składać do Magistratu miasta
Łosice w terminie do dnia 1 września b. r.

Wymagane warunki:

- 1) Nieprzekroczony wiek 45 lat.
- 2) Dowód wykształcenia.
- 3) Dowód obywatelstwa Polskiego.
- 4) Własnoręcznie napisany życiorys.
- 5) Zezwolenie na prawo praktyki lekarskiej.
- 6) Świadczenie uprzednio odbytej praktyki le-
karskiej.

Do obowiązków miejskiego lekarza wetery-
narii należy również nadzór nad miejscową rzeź-
nią i targowicą.

Burmistrz m. Łosice (—) *J. Czyżewski.*
Sekretarz (—) *Hardej.*

WYDZIAŁ POWIATOWY W BUSKU
KIELECKIEM

ogłasza

KONKURS

na stanowisko powiatowego lekarza komunalnego.

Uposażenie według VII stopnia służbowego.

Wymagane warunki:

- 1) Dyplom i prawo praktyki,
- 2) Nieprzekroczony 45 rok życia,
- 3) Obywatelstwo polskie,
- 4) Kilkuletnia praktyka.

Uposażenie powyższe może być podwyższone
w razie wykazania się zadawalną pracą.

Oferty udokumentowane z powołaniem się na
referencję osób znanych, należy składać natych-
miast w biurze Wydziału Powiatowego w Busku.

Szczegółowych informacji udziela biuro Wy-
działu Powiatowego w Busku.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
Starosta
(—) *B. Pleniewicz.*

SKŁADNICA SANITARNA

ZRZESZENIA SAMORZĄDÓW POWIATOWYCH

W WARSZAWIE, UL. DOBRA Nr. 28 (dom własny)

**KOMPLETNE URZĄDZENIA SZPITALI POWIATOWYCH,
PRZYCHODNI LEKARSKICH I WETERYNARYJNYCH.**

LEKI I ŚRODKI DEZYNFEKCYJNE

SZCZEPIONKI I SUROWICE LUDZKIE I WETERYNARYJNE

NARZĘDZIA CHIRURGICZNE I WETERYNARYJNE

ŚRODKI OPATRUNKOWE

APARATY DEZYNFEKCYJNE I STERYLIZACYJNE

URZĄDZENIA RENTGENOWSKIE I ELEKTROMEDYCZNE

MIKROSKOPY I TRYCHINOSKOPY

FILMY PROPAGANDOWE Z DZIEDZINY ZDROWOTNOŚCI

SAMORZĄDOM DOGODNE WARUNKI KREDYTOWE.

OFERTY I KOSZTORYSY NA KAŻDE ŻĄDANIE.

czas. 13458/10/34

INŻ. JAN HOLNICKI SZULC MELJORACJE, WODOCIĄGI, KANALIZACJA.

WARSZAWA, WILCZA 12, TEL. 168-65.

**FRANCISZEK
KOWALEWSKI**
Poznań, Słowackiego 8
Budowa Dróg i Szos
oraz wypożyczanie
Walców Parowych
10000—20000 kg. wagi
Rok zał. 1904.

Płytki terakotowe, płytki glazurowane, kafle, klepkę dębową do podłóg, dachówkę glinianą, silicium — karbid do wzmocnienia podłóg cementowych poleca z własnego składu w Warszawie

Biuro Techniczne ALBERT KARP, inżynier.
Warszawa, Wilcza Nr. 54. Tel. 172-47 i 92-71.

KRAJOWE TOWARZYSTWO MELJORACYJNE Sp. Akc. ZARZĄD i CENTRALNE BIURO TECHNICZNE:

Warszawa, ul. Kopernika 30. Tel. centr. 58-04, 158-39, 158-01; dyr. 58-07, 506-36.

Skrót telegr. Warszawa — Meljoracje.

Oddziały: Toruń, Kalisz, Włocławek, Łęczyca, Radom, Częstochowa, Wilno, Piotrków, Płock, Brześć n/B, Kraków.

Institucja o charakterze społecznym, powstała w 1905 r., współpracująca nad szerzeniem meljoracji z instytucjami państwowymi, samorządowymi i organizacjami rolniczymi — ukwalifikowana przez Ministerstwo Rolnictwa.

Ekspertyzy, projekty generalne dla wydziałów powiatowych i spółek wodnych, projekty szczegółowe oraz nadzór techniczny i kontrola nad wykonaniem wszelkich przedsięwzięć meljoracyjnych.

Meljoracje rolne (osuszanie, nawadnianie, zraszanie), meljoracje podstawowe (regulacja rzek, kanały), budowa stawów, zakłady wodne, technika sanitarna, budowa dróg, budowle wiejskie oraz pomiary dla celów parcelacji, scalania i t. p.

Kredyty długoterminowe i krótkoterminowe na sporządzanie projektów i wykonanie robót — w szerokich rozmiarach.

KASY PANCERNE STALOWO-BETONOWE

Fabryka egzystuje od 1892 roku

FIRMA NAGRODZONA
15 ZŁOTEMI MEDALAMI

O POTRÓJNYM PANCERZU OD 100 DO 150 mm. GRUBOŚCI

Niepoddające się pruciu, włamaniu
i przepalaniu

Drzwi, skarbce
Szafy żelazne i ogniotrwałe
Kasety do wmurowania
Kasetki podręczne
Skarbonki oszczędnościowe

POLECA

S. ZWIERZCHOWSKI i S-ka

MAGAZYN FABRYCZNY: Warszawa, Warecka 9, tel. 122-97 i 121-57.

Fabryka: Strzelecka 30/32.

Ceny, kosztorysy na żądanie.

Najdogodniejsze warunki kredytowe.

